

חלק א': מידול שימוש סטודנטים ב-AI (הLIBA)

בחלק זה נבנה מודל תיאורי מקיים של דפוסי השימוש של סטודנטים בכללי AI באקדמיה, בדגש על תחום המשפטים, תוך מיפוי סוגים השימוש, נתונים כמוותיים, מניעים והיבטים ייחודיים לסטודנטים למשפטים.

1.1 סיוג Use Cases – סוגים השימושים

סטודנטים עושים שימוש בכללי AI למגוון מטרות בלימידה האקדמית. ניתן לסוג את השימושים הללו לפי שלושה ממדים מרכזיים: **סוג המשימה האקדמית**, **רמת המעורבות של ה-AI והכללים** שבהם משתמשים.

לפי סוג משימה אקדמית

בטבלה הבאה מופיעים סוגי מטלות אקדמיות נפוצות, דוגמאות לשימוש בכללי AI בכל מטרה, ומקורות או מחקרים תומכים:

משימה אקדמית	דוגמאות לשימוש בכללי AI	מקור/מחקר
הכנה לשיעור	שימוש ב-ChatGPT לסייע לסטודנטים מוכרים לפני שיעור; בקשה רשות מושגים מרכזים שייעלו בהרצאה	אוקטובר אקדמי ולרשימת מושגים כהכנה לשיעור 1
קריאה חומר	בקשת הסברים לנקודות לא ברורות בטקסט; תמצאות פרק מס' לימוד; תרגום מאמר משפה זרה	סטודנטים משתמשים ב-AI להסביר מושגים מורכבים ולסייע מאמורים ארוכים
כתבת עבודות	יצירת טויטה ראשונית של חיבור עם ChatGPT; שיפור ניסוח ופסקאות באמצעות Grammarly	24% מהסטודנטים דיווחו על שימוש ב-AI להפקת טיזות בעבודה; סטודנט ישראלי: "הדקנו את השאלה בצ'אט, קיבלנו תשובה, שכתבנו קלות והגשנו – קיבלנו ציונים 90+"
פתרון תרגילים משפטיים	פתרון שאלות בתכנות באמצעות Copilot; שימוש ב-ChatGPT לבדיקת פתרון מתמטי; השלמת קוד; יצירת דוגמת תשובה לתרגיל משפטי	סטודנט למדעי מחשב סיפר שהזין את כל המטלות לצ'אטGPT והגיש את הפלט (כ-80% מהחוברים היו AI); 70% מהסטודנטים בישראל משתמשים ב-AI בהכנות תרגילים ועבודות.
הכנה לבחינות	יצירת בוחן תרגול ממאנר סיכון הקוסט; שאלות שאלות ידע מהחומר ובדיקה התשובות; תרגול באמצעות Kartisiot AI; הסבר חומר בחזרה	סטודנטים משתמשים ב-ChatGPT לצירוף חידוני תרגול מותאים לחומר הבחינה; 80% משתמשים בו לחיפוש חומר והבנת נושא לימודי לא ברורים.
מחקר עצמאי	חישוב מקורות במנוע AI (כמו Perplexity); קבלת רעיונות לנושא מחקר; בקשה ביבליוגרפיה ראשונית; סיכום ספרות קיימת בתחום	כליים AI משמשים להפקת רעיונות למחקר ולזהוי מקורות רלוונטיים; 71% מהסטודנטים בסקר גלובלי מצפים שמוסדות יעשו אינטגרציה של AI בחיפוש מידע.

הערה: על אף השימוש הנרחב, סטודנטים מודעים למוגבלות: למשל, 75% מהסטודנטים בישראל מכירים בכך שכל AI עלולים לספק מידע שגוי או לא אמין, וכך רבים מהם משתמשים בכלים בעיקר כעזר ראשוני ולא כ"תשובה סוף" ללא בדיקה נוספת.

לפי רמת מעורבות ה-AI

ניתן לסוג את אופי השימוש **לפי מידת ההישענות על ה-AI** במללה. הטבלה הבאה מציגה ארבע רמות עיקריות של מעורבות, מרמה אפס (לא שימוש כלל) ועד רמה שבה ה-AI **מחליף** במידה רבה את עבודות הסטודנט:

רמת מעורבות	תיאור הרמה	דוגמאות קונקרטיות
0 - אין שימוש	סטודנט מבצע את המשימה ללא כל עזרת AI	כותב עבודה שלמה בעצמו ללא כלים; פותר בעיות ללא סיוע דיגיטלי.
1 - עזר (Assistant)	ה-AI משמש כעזר לשינוי המופיע בהברחות ומידע נקודתי	שאילת שאלת ליצ'אטGPT להבררת מושג לא מובן; שימוש ב-AI לתרגם פסקה; חיפוש מידע מהיר.
2 - שותף (Partner)	ה-AI מעורב כשותף לשיפור ותיקון, תוך שהסטודנט שולט בתהליך	שימוש ב-AI כ"עורך": תיקון דקדוק ועריכת טקסט Grammarly; בקשת משוב על טויטה ("תצעיר שיפור לטיעון בפסקה זו").
3 - מיצ'ר (Generator)	ה-AI יוצר תוכן ראשוןיו אותו הסטודנט משכתב וمعدכן ממשמעותית	יצירת ראשוני פרקים ועבודה ראשונית ב-GPT ChatCopilot ולאחר מכן עריכה מעמיקה; הפקת קוד התחלת עם Copilot ואז שילוב שינויים.
4 - מחליף (Replacer)	סטודנט מסתמן כמעט לגמור על פלט ה-AI, עם מינימום שינוי	הגשת תשובה שנוצרה ברובה על ידי AI ללא ערכה מהותית – למשל סטודנט שמצוין שאלת שבחן נאסר שימוש ב-AI וחיבבו את הסטודנט לחזורם שלא השתמש, וכל שימוש ייחשב "עבירות העתקה" עם פסילת העבודה וצעדיו משמעת. משום כך, סטודנטים נוטים בפועל לשלב את ה-AI בתהליך (רמות 1-3) ולא להציג תשומות גולמיות ללא בדיקה, במיוחד במלות גדולות.

רמות 3-4 מעורבות שאלות של ישרה אקדמית. במוסדות רבים, **שימוש ברמה 4 לא אישור מפורש מהמרצה נחוץ להפרת משמעת** – למעשה זהה של גנבה ספרותית. למשל, אוניברסיטאות-בן-גוריון מדrica שפטות שבחן נאסר שימוש ב-AI וכיobo את הסטודנט לחזורם שלא השתמש, וכל שימוש ייחשב "עבירות העתקה" עם פסילת העבודה וצעדיו משמעת. משום כך, סטודנטים נוטים בפועל לשלב את ה-AI בתהליך (רמות 1-3) ולא להציג תשומות גולמיות ללא בדיקה, במיוחד במלות גדולות.

לפי כלי ה-AI בשימוש

הכלי הנפוץ ביותר בקרב הסטודנטים הוא **לא ספק ChatGPT** (ובפרט מודלים מתקדמים C-4-GPT). בסקר גלובלי גודל 66% מהסטודנטים צינו את ChatGPT ככלי העיקרי בו השתמשו. כלים נוספים נספחים כוללים:

- **ChatGPT** (מודלים של OpenAI כגון GPT): מייצר טקסט, עונה על שאלות, מסכם ומסביר. דוגמה: רוב הסטודנטים בישראל הובחרים להשתמש ב-AI פונים קודם כל ל- ChatGPT – 95% מהמשתמשים הגיעו אליו ככלי המרכזי.
- **Claude** (Anthropic): צ'טבוט מתקדם המתמקד בתשובות ארכוטicas ובהמשכי שיחה. נפוץ פחות מ'אט-GPT אך מוכך לכלי אולטרנטיבי.
- **Gemini / Bard** (Google): מודלים שפותחו ע"י Google Bard (ולקראת סוף 2025 Gemini) מושלבים במנוע החיפוש, מאפשרים מענה על שאלות וمعلومات. בחלק מהמרקטים סטודנטים משתמשים בהם לחיפוש מידע עם הקשר.
- **Perplexity**: מנוע חיפוש מבוסס AI המספק תשובות מסווגות עם מקורות. בשימוש למציאת מקורות מהיר ולקבלת תשובות עם אסמכתאות.

- כלים ייעודיים:**
 - GitHub Copilot** – משלים קוד עבור סטודנטים בתחום תכנות.
 - Grammarly** – מנגנון AI לבדיקת דקדוק וסגנון, 25% מהסטודנטים בסקר עולמי השתמשו בו לשיפור איכות הכתיבה.
 - Microsoft 365 Copilot** – מושלב בתוכנות אופיס לשיפור כתיבת מסמכים ומצגות.
 - כלים משפטיים:** קיימים כלים ייעודיים לעובדה משפטית כגון Co-Counsel (mbosst GPT) לניתוח מסמכים משפטיים, או Legal Brief-Legal Toolkit המועדים לעורכי דין. עם זאת, בקרוב סטודנטים למשפטים השימוש בכלים אלו פחות נפוץ כרגע לעומת הכלים הגנריים, עקב מגבלת נגישות ועלות. רובם משתמשים על ChatGPT גם למשימות משפטיות (כמו ניסוח חוזה ראשוני או סיכום פס"ד).
 - אחר:** 2-E-DALL-E ומחוללי תמונות (למשימות חזותיות), כלים לתמלול (לזיהוי דברו בהרצאות), ועוד – אלו בשימוש שניי. לדוגמה, 5% בלבד מהסטודנטים (גלובלית) דיווחו על שימוש במחולל תמונות לצורכי לימוד.
- בסך הכל, סטודנטים משלבים לעיתים מספר כלים: בסקר גלובלי נמצא שסטודנט משתמש בממוצע ב-2.1 כל-IA שונים במהלך (למשל שילוב של ChatGPT עם Grammarly).

2. נתוניים כמותיים: היקף ותדרות השימוש

מספר מחקרים וסקרים אמפיריים בחנו עד כמה סטודנטים מאמצים את כל-ה-IA, באיזו תדרות ולאילו מטרות. הטבלה הבאה מסכמת ממצאים מרכזים ממוקורות שונות:

מחקר/סקר	madam	ממצא מרכזי	שנה	מקור
Digital Education Council – גלובלי	3,839 סטודנטים (תואר ראשון, שני וدוקטורט) מ-16 מדינות	86% מהסטודנטים דיווחו שימושים ב-IA בלמידה; 54% לפחות פעם בשבוע, 24% מדי יום. בממוצע משתמשים ב-2.1 כלים. שימושי-IA המוביילים: חיפוש מידע (69%), בדיקת דקדוק (42%), סיכום מסמכים (33%), פרפרזה (28%), יצירה טויטה ראשונית (24%).	2024	
- HEPI/Kortext בריטניה	1,041 סטודנטים לתואר ראשון (סקר Savanta)	92% מהסטודנטים משתמשים בכל-IA (עליה 66% אשתקך). 88% השתמשו ב-GenAI להසברים, סיכמי מאמרים או הצעת רעיונות בעבודות. 51% ציינו "יחסICON" (70%) – 50% "שיפור איכות העבודה" כמשמעות השימוש המרכזית. רק 12% דיווחו שלא השתמשו כלל.	2025	
HIT – ישראל (קורץ ואמזלג)	~700 סטודנטים ממוסדות אקדמיים בישראל (סקר מקוון)	70% מהסטודנטים בישראל משתמשים ב-IA במהלך הלמידה. 95% מהמשתמשים – בעיקר ב-GPT-ChatGPT. השימושים העיקריים: חיפוש חומר/הסבר נגישים (80%), הכתנת תרגילים/עבודות (70%), וסיכום חמורים (60%). ~50% ציינו דילמות אתיות אישיות בשימוש.	2023	
Tyton Partners (דו"ח "Time for Class" – ארה"ב קהילותות)	1,500 סטודנטים במוסדות הscalhe גבואה (חץ מהם במקבילות קהילתיות)	כשני-שלישים מהסטודנטים (כ-66%) משתמשים באופן קבוע בכל-IA GenAI עצמאיים (כמו ChatGPT). 42% דיווחו על שימוש ב-IA לפחות מדי שבוע. רק 17% פונים ל-IA כעזרה ראשונה כשותקעים בלימודים (לעומת 84% שפונים לאדם לעזרה).	2025	

מחקרים/סקור	מדגם	ממצא מרכזי	שנה	מקור
- LexisNexis סטודנטים למשפטים (ארה"ב)	לא פורסם (סקור כלל סטודנטים למשפטים ומשפטנים)	רק 9% מסטודנטים למשפטים דיווחו שימושם ב-AI GenAI בלימודיהם ו-25% נוספים שוקלים לשלב אותו בעtid. (נתון חריג הנמוך משמעותית מהאוכלוסייה הכללית – ראו חלק 1.4.).	2023	
סקור סטודנטים (לא رسمي, מצוטט במקור ראשון)	1,000 סטודנטים (מייקום לא ידוע)	כ-90% מהסטודנטים השתמשו ב-ChatGPT למשימות כתיבה בשלב מוקדם מאוד (ינואר 2023). (נתון זה ככל הנראה מסקר אינטרנטי ראשון, לפני התקנת מדיניות במוסדות).	2023	

פרשנות נתונים: הנתונים מצביעים על **עליה דרמטית בשימוש הסטודנטים ב-AI** בין 2023 ל-2025. בעוד שבתחילת 2023 חלק מהסטודנטים דיווחו על 20%-30% מאמצים מוקדמים, הרי שב-2024-2025 רוב מוחלט מהסטודנטים כבר השתמשו בקורסי ב-AI. השימוש נעשה בזורה תדירה: סקר גלובלי אחד מצא ש-54% משתמשים לפחות פעם אחת בשבועו, ובארה"ב 42% דיווחו על שימוש שבועי או יותר. לעומת זאת, נתוני 2023 בקרוב סטודנטים למשפטים הראו היסוס משמעותי (פחות מ-10% משתמשים) – פער שעודណן בו (ראו חלק 1.4 ו-4.1).

1.3 מניעים לשימוש ב-AI בקרב סטודנטים

מה גורם לשימוש סטודנטים לפונת לכלי AI? מחקרים וסקרים עולה שורה של מניעים מרכזים, شاملם "פרגמטיים" (יעילות) וחולם קשורם לתרבות הלמידה והליך במערכת האקדמית:

- יעילות וחיסכון בזמן:** המוני הנפוץ ביותר. סטודנטים מודוחים ש-AI מאפשר להם לחסוך זמן בחיפוש מידע וביצוע מטלות שגרתיות. 51% מהסטודנטים בסקר בריטי צינו "לחסוך זמן" כסיבה עיקרית להשתמש ב-AI. סטודנטים רואים בכך AI דרך לתהליכי – "לעומוד בדילין של עבודה בחוץ, תוך דקות לקבלת של תושבה" – במקום שעות של כתיבה ראשונית. AI זמין 24/7 ומספק תשובה מיידית, וזה קריטי בסביבה של עומס.
- שיעור אιכות התוצר:** רבים משתמשים ב-AI כדי להעלות את רמת העבודה שלהם. כ-50% מהסטודנטים צינו "לשפר את אιכות העבודה" כמניע ערך לחיסכון בזמן. לדוגמה, שימוש ב-AI לשיפור ניסוח וכתיבה יכול לקבל תוצר טוב יותר "קולח" ויותר. במחקר של HEPI הוביל שטודנטים רואים ב-AI לא רק כי יועל אלא אמצעי לקבל תוצר טוב יותר אקדמי. אחד הסטודנטים מצוטט: "ה-AI נותן לי ניר טוב יותר, המרצה קורא משוה עם פחות שגיאות – כולם מרווחים... רק אני אוכל לא באמת למדתי".
- התמודדות עם עומס ולוחץ:** היקף המטלות באקדמיה לעתים עצום. סטודנטים פונים ל-AI כדי להוריד עומס קוגניטיבי: לסכם פרקים ארוכים, להוכיח אותן לבחינה, או לייצר טויטה שאותה ליטשו. הדבר מפחית חרדה וזיכר עבודה. יש שיגיד: "במקום להישבר מול דף ריק, אני נותן לצאת להציג את התהילה". גם מחקרי AI בחינוך מצינים שהכלים יכולים להפחית את העומס ולאפשר לסטודנטים להתמקד בחילוק החשוב עבורי.
- פער בהבנת החומר ("AI כמורה פרטיה"):** סטודנטים רבים מושגים ב-AI כדי להשלים פער הבנה. 29% מהסטודנטים צינו שהיתרונות בקורס AI הוא שהוא נותן תמקה מעבר לשעות הלימודים הריגולות – מעין "עוזרת מורה-פרטית" באמצעות הלילה. למשל, אם יש נשא שלא הובן בהרצאה, הסטודנט יוכל לשאול את ChatGPT שסבירו בסוגנון פשוט. **הסביר מושגים, דוגמאות מפורטות ופירוק בעיות** הם שימושים מרכזים (בסקור UK האחרון – השימוש הנפוץ ביותר היה "להסביר מושג שלא הבנתי"). AI נותן מענה מיידי כשאין מוצחה זמין.
- גולמה חברתיות ("כולם עושים את זה"):** ככל שהשימוש מתרחב, נוצר לחץ חברתי-תרבותי: סטודנטים מרגשים שאם לא ינצלו את הכלים, הם בפגיעה אחריהם. בסקר ב-70%, HIT מהסטודנטים טענו שהמרצים לא יכולים לצפות מהם ל"התנהלות איתה" ללא הנחיתות – כלומר רומיות ש"כמעט כולם משתמשים, אז תנו כללים". יש תחושה ש"אם אני לא משתמש ב-AI ליעול, אחרים יקבלו ציון גבוה יותר כי הם השתמשו". וכך נוצרת נורמה שהשימוש מקובל (גם אם בחשאי). ראוי לציין, סטודנט בקורס מבוגר סביר שלא מכיר אף סטודנט שלא משתמש ב-AI, והעריך שבעתיד הקרוב איש לא יראה בacr רמאות.

- **סקורנות טכנולוגית ולמידת כלים חדשים:** חלק מהסטודנטים מונעים פשוט מרצון להתנסות בטכנולוגיה החדשנית. לדור שנולד עם טכנולוגיה, כלים כמו ChatGPT הם "טבעיים" יחסית, ושהתלהבות לבדוק את יכולות היכולת שלהם. זה מניע אינטלקטואלי: להבין איך ה-AI יכול לסייע, איפה הוא נכשל, ואפיו ליהנות מהאינטראקטיביות עמו.
- **אחר/כפי מיציאות:** לעיתים הסטודנט מרגיש شيئاً שונה – למשל אם קיבל משימה בתחום שאין לו בו מומחיות, הוא ינסה להסתיע ב-AI כמובןו. במקרים פחות אקדמיים: חלק משתמשים ב-AI מתוך עצולות או דחינות ("לא התחלתי בזמן, אז שה-AI יכתוב משהו שאוכל להגיד"). מניע זה פחות מובהר במקרים, אך משתמש במקרה בחלק מההעדויות האנקדוטיות.
- חשוב להדגיש: רוב הסטודנטים רואים ב-AI **כלי משלים** ולא תחליף מלא ללמידה. הם מודעים (פחות בחלקם) לכך שימושם לאחרר יד עלול להזין ללמידה שלהם עצמה. 67% מהסטודנטים בסקר בריטי אמרו "שימוש ב-AI הוא חיוני בעולם של היום" אבל גם הבינו שיש לפתח כישורי AI באופן אחראי. כאמור, המוטיבציה היא לנצל את היתרונות תוך קיוז הסיכונים.

1.4 דפוסים ייחודיים לסטודנטים למשפטים

סטודנטים למשפטים חיים בעולם של טקסטים מורכבים, תקדים וציטוטים מודוקים – מה שמשפיע על אופן השימוש שלהם ב-AI, ועתים על היסוסיהם. האם הם שונים מסטודנטים אחרים? הנה מספר היבטים ייחודיים שעלו:

- **שיעור אימוץ נמוך יותר (בשלב ראשוני):** במחצית הראשונה של 2023, סקר LexisNexis מצא שמרנות בולטות אצל סטודנטים למשפטים: רק 9% השתמשו בפועל ב-AI 1-25% שקלו להשתמש בעתיד. זה פער עצום לעומת סקרים כלים (שבהם כבר 70%-50% השתמשו באותה עת). הסיבות לכך קשורות לנראתה בחששות (ראו בהמשך) ובמדיניות מחמירה בבעלי ספר למשפטים. עם זאת, ניתן שהמצב משתנה: עד 2024-2025 גם שפטנים צעירים מגשרים על הפער ונוטים יותר להשתמש בכלים, במיוחד לאור שיפור הדיקן של מודלים והتابססותם במשרדיעור עירוני. (למשל, יש לנו אינדיקציה בלתי-רשמיית שסטודנטים למשפטים בישראל לא שונים בהרבה מחבריהם – רבים מהם בכלל לא מודוחים בגלו על שימוש, אך הוא קיים).
- **סוגי משימות ייחודיים למשפטים:** סטודנטים למשפטים מתמודדים עם משימות כגון ניתוח פסקי דין, כתיבת חוות דעת/סיכום ("Briefs"), ניתוח חוזים או מסמכים משפטיים, ומענה על שאלות בסוגנון סוגיות. כלים כמו ChatGPT יכולים לשיע בכך – למשל, **לסקم פסק דין ארוך לנקודות עיקריות, או לנסה חוזה פשוט על בסיס פרטיטים.** יש דיווחים שכלי-4 GPT מצליחים לנתח מסמכים משפטיים ברמה גבוהה. אך כאן גם טמונה הסכנה: **AI נוטה להציג" אזכורים וציטוטים.** במקרים, ניתוח מודוק של פסיקה וסעיף חוק הוא קרייטי, וידוע ש-4/ChatGPT 3.5 מופיעים מייצר ציטוטים פיקטיביים שנראים ריאליים. סטודנטים למשפטים担心 החושים יותר מהיבט זה. כפי שסטודנטית שנה ג' למשפטים צוטטה: "ChatGPT מציג ביחס לציטוטים שגויים, אפילו ממציא מקורות – במקרה זה בלחני נסלח".
- **אתגר הփניה לאסמכתאות:** בהמשך לנקודה הקודמת – בכל עבודה משפטית על הסטודנט לצרף אסמכתאות (Cases, חוקים, מאמרים). AI גנרטיבי בשלב הנוכחי אינו מסוגל לוודא את אכיותה הփנית אלא אם מזינים אותו במקור. סטודנטים למשפטים שינסו לחקור דרך עולמים להגיש עבודה עם "փניות רפאים". אירוע מפורסם קרה לעורך דין בארה"ב שהגיש לבית משפט תקציב עם פסיקות מומצאות-ShatGPT סיפק לו, מה שגרר מבוכה מהヅועית. אכן ניתן שסטודנטים למשפטים נזהרים מאד ולא סוככים על הכליל במשרין לציטוטים. הם אולי ישתמשו בו לניסוח ראשוני של טיעון, אבל **יחפשו בעצם את האסמכתאה לפני שייכילו אותה.**
- **כלים ייעודיים למשפטים:** החל מ-2023 הופיעו מערכות AI ייעודיות לעבודה המשפטי (כגון Harvey בשיתוף משרד CoCounsel, Allen & Overy, Lexis+AI, Casetext, Casetext CoCounsel) של חברות Lexis, LexisNexis, ועוד. כלים אלה אומנו על קורופסום משפטיים ספציפיים וمبטים מודוקות יותר בחומר משפטי. עם זאת, רובם נגשים בעיקר לאנשי מקצוע במשרדים, לאו דווקא לסטודנטים. יש סיכוי שסטודנטים למשפטים לא נחשפו אליהם או שאין בהם מונע. לפחות, הסטודנטים נשארו עם הכלים הכלליים (Bard, ChatGPT וכו') גם למשימות המשפטיות, תוך מודעות שהם לא "משפטנים מומחים". **דוקא סטודנטים למשפטים בחו"ל** (בעיקר בארה"ב) החלו להתנסות בכלים-כ-AI+, Lexis+, המשולבים במאגרי מידע משפטיים, כדי להפוך למשל תקציב פסיקה אוטומטי. כיוון שהוא עדין ניסיוני, לא ברור כמה זה נפוץ.

חשיבות אתיים וקדמיים מוגברים: סטודנטים למשפטים עוסקים מתחילה בקורס אתיKA מוקצועית, והם מודעים לחובות יושרה. סקר LexisNexis מצא שסטודנטים אלה "מודאגים מהשפעת ה-AI על יושר אקדמי ויכולת חשיבה". רבים מהם חוששים שימוש מופרז ב-AI **ופגע ביכולת החשיבה המשפטית הביקורתית** שהם צריכים לפתחה. אם ה-AI יעשה לנו את הניתוח, איך נלמד לטען מוכחות ולהשוו מחוץ ל'קופסה'? – זו עמדה שנשמעה. למעשה, סטודנטים למשפטים בלטו בחשש זה: הם רואים חשיבות ב"להתמודד עם המוכחות", בעוד ה-AI עולול לתת תשובה שטחית. חלקם אף מאכינים שימושם בכללי ופגע בהם בטוחה האורוֹר ממשפטנים (לא ירכשו הרגלי חשיבה משפטי עצמאיים). אך, האימרת ש"אסור לתת ל-AI להפוך לקבים במקום למדוד לכת" חזקה במיוחד אצלם.

מדיניות קפדיות בבחינות וקורסים: בתתי ספר למשפטים, במיוחד באלה"ב, יש משקל כבד לבחינות סופיות ודרוג על עיקומה. מחשש לעיון א Sor, מסFOR פקולטות נקטו צעדים: לדוגמה, יש דיווחים על בחינות שבطلות כאשר עלתה חשד לשימוש ב-AI. קיימות הנחיות מפורשות בהרבה קורסים משפטיים: "אסור להשתמש בצ'אט-GPT או בכל כל דומה בהכנות מטלות אלא אם קיבלת אישור מפורש". סטנפורד למשל מאפשר לכל מרצה לקבוע, אך הדיפולט הוא שאסור אלא אם הותר. סטודנטים למשפטים תחת קוד כבוד חמוץ, נזהרים יותר לבבון בבחינה או לשכה בעתיד גם מעוררות דין – ה-ABA בוחנת התאמות, ובינתיים סטודנטים מבינים שבעת מבחן (בכיתה או בלשכה) לא יהיה AI זמין. لكن אולי פחות משקיעים בלמידה הכליל ויתור בלמידה המסורתית – פער פוטנציאלי בין-

ל בין סטודנטים מתחומים אחרים.

לסיכום חלק א': דפוסי השימוש של סטודנטים בכללי AI מגונים ורחבים. הסטודנטים אימצו את הטכנולוגיה כדי להתמודד עם חומר רב, לחסוך זמן ולשפר ביצועים, אך מודעים גם להסרונות. תחום המשפטים מציג תמורה מורכבת: למורות פוטנציאלי ורב לשימושי AI (סיכום פסיקה, טוות זהחה וכו'), הסטודנטים למשפטים נקטו זהירות יתרה, לפחות בגל הראשון, בשל חששות לדוחק, ישרה וערכי המקצוע. בחלקים הבאים נראה כיצד תמונה השימוש הזה משתלב במדיניות מסוימות בעולם ובישראל, ואילו פערים נוצרים בין שחקנים שונים במערכת.

חלק ב': מיפוי המצב בעולם

בחלק זה נתאר את **תמונה המצב הגלובלי לגבי שימוש סטודנטים ב-AI באקדמיה**: נסקור מחקרים אמפיריים מרכזיים, מדיניותים שמוסדות מוביילים נקטו ועמדות של גופים מڪצועיים בתחום המשפט ביחס לטכנולוגיה זו. המטרה היא לספק קונטקסט בין-לאומי, ללא המלצה, על מנת להבין איפה העולם האקדמי נמצאת בהתמודדות עם התופעה.

2.1 מחקרים אמפיריים בעולם

בשנים 2023-2025 נערכו מספר מחקרים אמפיריים רחבי-היקף על שימוש בינה מלאכותית בחינוך הגבוה. הנה כמה מהם ותובנותיהם:

- "ChatGPT early usage among students" (2023)** – מחקר מוקדם (poraSm ב-ScienceDirect) דיווח שכבר ברבעון הראשון של 2023 מעל 70% מהסטודנטים ברחבי העולם ניסו את ChatGPT לצורכי לימוד. נמצא פער קטן בין מדיניות מפותחות (כ-74%) למתפתחות (כ-71%), מה שמדגיש שהחברה הייתה גלובלית ומהירה. מחקר זה היה הראשון לחקור שטהcnולוגיה מפותחת מהר יותר מכלים חינוכיים קודמיים.
- סקר CheggX (2023)** – חברת Chegg (שירות סיוע לימודי) ערכה סקר ב-15 מדינות (11,706 סטודנטים). לפי סיכום דוחו, 80% מהסטודנטים השתמשו ב-AI גנרטיבי לפחות פעם אחת במהלך הלימודים. עוד צוין ש-53% הביעו דאגה לגבי דיקון המידע שה-AI נותן – שילוב של אינטלקט גבורה עם ספקנות זהירה לגבי התוצאות.
- סקר IHEP (בריטניה, 2024-1)** – מכון מדיניות ההשכלה הגבוהה הבריטי פורסם שני סבבים: ב-2024 נמצאו ש-41% השתמשו ב-ChatGPT למטרות אקדמיות; ב-2025 כאמור הננתן זינק ל-88% באיזושהי צורה של שימוש. נמצא בולט: חלק הסטודנטים שלא הגיעו כלל בכללי ירד מ-47% ל-12% בשנה אחת – כמעט היעלמות הקבוצה הנמנעת. עוד נמצא: 67% אמרו ש"השתמש ב-AI זה חוני כיום", אבל רק 36% קיבלו הכשרה מסוימת לשימוש בכללים, מה שמרמז על פער (ראו חלק 4).

- **מחקרים השוואת פוקולטה-סטודנטים (2024)** – מספר מחקרים (למשל דוח Tyton בארה"ב, וסקרים של EDUCAUSE) השוו בין מדדי סטודנטים לסל. ככל נמצא: הסטודנטים אימצאו AI מהר יותר מהמרצים. 42% מהסטודנטים בארה"ב משתמשים לפחות שבועית, בעוד רק ~30% מהמרצים עושים זאת. גם ניכר חוסר תיאום: שליש מהמרצים מאמינים שהסטודנטים פונים קודם כל ל-AI לעזרה, אך בפועל רוב הסטודנטים מעדיפים עדין לפנו לבני אדם לעזרה ללמידה ורואים ב-AI כמעט מושן. נתון זה מגדים את הבעיות בתפיסות (ראו עוד חלק 4.4).
- **מחקרים יכולת של AI** – לצד מחקרים שימוש, נערכו ניסויים שבדקו כיצד AI עומד בנסיבות סטודנטים. לדוגמה, מאמר *Computers & Education* (2023) נתן ל-ChatGPT לפתרו מבחנים של סטודנטים. נמצא ש-4 GPT הצליחו לקבל ציונים מקבילים לסטודנטים מצטיינים בחלק מכובני המשפטים, אך נחלש בשאלות הדורשות חשיבה יצירתיות. מחקר אחר (פורסם ב-*JAMA Int. Medicine*, מדובר ב-*JNet*) הראה שגרסאות GPT מתקדמות השיגו ציונים גבוהים מעט יותר מסטודנטים במטלות כתיבה רפואיות. מחקרים אלה מוכיחים "נורת זהירותה" למוסדות: ה-AI מסוגל לעבור בחינות ו לעשות עבודות ברמה גבוהה, מה שמאטגר את שיטות ההערכת המסורתיות.
- לסייעם, התמונה העולה מהמחקר: **חידות ה-AI בקרוב סטודנטים היא מהירה וכמעט אוניברסלית עד 2025**, אך מלואה בחששות ודיוונים אתים. במחקר ריאונות, סטודנטים מתארים שימוש מושך – "אנחנו משתמשים, אבל בעניינים פקוחות" – דאגה לדיקוק ולירושה. בחלק 2.2 ו-2.3 נראה כיצד מוסדות וגופים מגיבים לכך.

2.2 מדיניות מוסדות אקדמיים מוביילים (תיאור מצב)

לאור השימוש הנegration, אוניברסיטאות ומכללות בעולם נאלצו לגבות מדיניות ונהלים לגבי מה מותר ו אסור. נציג טבלה תמציתית עם דוגמאות למדיניות במספר מוסדות מוכרים, תוך שימוש דגש על פוקולטות למשפטים כאשר:

מוסד	מדינה	מדיניות (תיאור עובדתי)
Harvard Law School (אונ' הרווארד)	ארה"ב	<p>בהרווארד לא פורסמה מדיניות ייעודית לפוקולטה למשפטים בנפרד, אלא פורסמו קווי הנחייה כלל-אוניברסיטאיים (יולי 2023). ההודעה מטעם הפרובוסט תמכה ב"ניסיונות אחרים" ב-AI והדגישה: שמירה על פרטיות נתונים (איסור להזין מידע סודי לכלים), אחראיות אישית על תוכן שנוצר (כולל זכויות יוצרים ודיקוק מידע), ובפרט עמידה בכללי היושרה האקדמית². ההחלטה אלा לאייצרות איסור גורף, אלא משאיות לכל קורס לקבוע. בפועל, בפקולטה למשפטים כמה מרצים הודיעו בסילbos על איסור שימוש מוחלט בעבודות ללא אישור. קורס הדגל במדעי המחשב (CS50) בהרווארד דואק שילב AI בהוראה (לביקורת קוד כחלק מפיילוט – מה שמעיד שהמוסד בוחן שילוב תוך זהירות).</p>
Stanford Law School	ארה"ב	<p>סתנפורד נקטה גישה מבוזרת: מדיניות האוניברסיטה (פבר' 2023) קובעת שכברירת מחדל שימוש ב-AI בעבודות דינו כקבלה עזרה לא מורותית (בדומה לאדם אחר), אליא אם המרצה נתן אישור מפורש. הוועדה לעניינו בבוד הגדרה: הגנת שאלות מבחן ל-ChatGPT למשל היא הפרת כבוד אם לא הותרה. במקביל, ניתנה אוטונומיה מלאה לשג'ל: כל מרצה רשאי או להרשות שימוש, וכך לחיבב גילוי של היקף השימוש בעבודה. בפועל, בית הספר למשפטים פרסם לתלמידיו הnostiות סילbos לדוגמה, למשל בклиיניקות נכתב: "ככל, איןכם רשאים להשתמש בכל AI בהכנות עבורה קלינית אלא אם קיבלתם רשות". סטנפורד גם ממליצה למרצים לידע סטודנטים שיתכנ שימוש בתוכנות ל吉利ו AI. הגישה אם כך: זהה להרווארד: לא איסור מוחלט, אך רגולציה דרך כבוד וכרכיב שימוש בהיתר+גילוי.</p>

אונ' אוקספורד גיבשה בתחילת 2024 מדיניות מקיפה. ההנחיות לסטודנטים קובעות: מותר "להסתיע בכלי AI בלמידה ופיתוח כישורים" – למשל לסייע מאמר, שיפור סגנון, הכןת שאלות³ – אך אסור לתת ל-AI להחליף חסיבה ביקורתית או ליצר טקסט שלם עבור הסטודנט. שימוש לא מושך ב-AI בעבודה ייחשב פלגיאט לכל דבר⁴. נדרש גילוי: אם השתמשת ב-AI בהכנות עבודה להגשה, עליך לציין זאת בביברו⁵. כמו כן, מובהר ש-AI מותר רק אם המרצה/המחלקה התייר שפיצית באוטה משימה. הפיקולטה להיסטוריה ציינה למשל הוראה כזו, בעוד רוב הפיקולות (כולל משפיטים) הסתמכו על הכליל האוניברסיטאי הכללי. עוד צוד: אוקספורד, יחד עם שאר חברי "רاسل גראף", פרסמה 5 עקרונות מנהים (כמו להפוך סטודנטים לסל לאורייני AI, לשומר על יושרה, להתאים הוראה להכללת הכללים וכו'). האוניברסיטה מיימנת עקרונות אלה בהדרכות לסטודנטים על שימוש מושכל ושיחות בכיתה על הגבולות.

University of Oxford
(כולל
בריטניה
הפקולטה
למשפטים)

באוניברסיטת מלבורן (ובכלל באוסטרליה) התקבשה עד סוף 2023 מדיניות של "איסור אלא אם גילוי": ברמת מדיניות התלמידים, כל עבודה המוגשת חייבת להיות פרי עבודתם הסטודנט – שימוש ב-AI שלא הותר נחשב להפרת יושרה. עם זאת, בGRADE המשמשת בכל זאת נער, עלינו לציין זאת ולהביא ציטוט/אזכור לכל תוכן שנוצר על ידי AI. למעשה, באוניברסיטת מלבורן דורותים לפני ChatGPT הגיעו אמ' המשמשת בו! לדוגמה, בספריית האוניברסיטה פורסמו מדריכים כיצד לרשום הערות ביבליוגרפיה פלאט AI. מאז סמסטר ב'-2025, מלבורן אף עדכנה: במבחנים ומטלות מפקחות (checklist) – אין שימוש ב-AI; בעבודות בית – תלוי בהוראות המרצה. האוניברסיטה משתמשת בכלי גילוי (Turnitin AI detector) כדי לאיתר עבודות חדשות. במקרים אחרים: הגישה האוסטרלית היא שמרנית מבחינה יושרה (דורשת אישור מפורש לכל שימוש וראיות לכך), אך גם פרוגמטית – במקרה ניסון לאסור באופן גורף, מתחמקדים בדרישת שkipot.

University of Melbourne
(ובפרט
Melbourne
(Law
אוסטרליה

ניתן לראות מהטבלה מספר דפוסים: 1) **אף מוסד יוקרתי לא בחר באיסור מוחלט רוחבי** – רובם השאירו פתח לשימוש לגיטימי עם רגולציה של שקיות ואישור. 2) **דגש על אחריות אישית ויושרה** – כל המדיניות מדברות על כך שגם אם הם השתמשו בכליל, האחראית על התוכן היא שחקן Harvard: "אתם אחראים על כל תוכן שתיצרו באמצעות AI"⁶; "חוובה לחצות ולבדוק כל עבודה שה-AI נתן"⁷. 3) **העברת החלטה לרמת הקורס** – בהרבה מוסדות (סטנפורד, מלבורן, ועוד רבים אחרים) ההנחה היא: המרצה יחליט. נכון ל-2025, סקר מצא שרק 28% מהמוסדות בעולם כבר קבעו מדיניות מרכזית רשמית, 32% נוספים בניבוש, והשאר משאירים בינתיים לכל מרצה לקבוע. זה מראה שהמערכת עוד מסתגלת ומחפש את נקודת האיזון. 4) **הגדרת כלליים טכניים** – למשל, אוקספורד ממליצה לידע על תוכנות זיהוי. הכל כדי לשלב את הכללים מבלי להרים את מנגנון ההחלטה.

ומה בפקולטות למשפטים עצמן? לעתים קרובות, הפיקולות למשפטים מחמירות יותר מהשאר בשל אופיו. ABA Journal דיווח בינואר 2024 שפקולטות למשפטים בארה"ב "מושות העורთ" ומכבשות קווים אחידים יותר. חילוקן שקללו להחזיר בחינות בכתב-יד כדי למנוע העתקה-m-AI. אולם, לא ידוע על תקנון מיוחד למדיניות הכלילית של האוניברסיטה, פרט ליזמות של מרצים יחידים.

דוגמה עדכנית ומעניינת: בקורס משפטי באונ' סן-דייגו (University of San Diego) צינו בסילבוס: "שימוש ב-AI גנרטיבי (כמו AI או AI Lexis+ ChatGPT) אסור בכל המטלות והבחינה, אלא אם נאמר אחרת". כמובן, עושים "Opt-out" גורף. סביר שקורסים רבים נזקטים שפה דומה.

2.3 עמדות של גופים מודרכים בתחום המשפט

הופעת AI בלימודי משפט לא הותירה אדישים את הגוף המודרך – ארגוני עורכי הדין, רגולטורים של המודרך, ועוד. כאן נתאר את התכונות והנהיות (ללא שיפוט) של כמה גופים מודרכים:

- **לשכת עורכי הדין האמריקנית (ABA):** ה-ABA הייתה מהראשונים להגיב בrama האתית. באוגוסט 2023 פרסמה ה-ABA את חוות דעת אתיקה מס' 512, שעסקה במישרין בשימוש בכליז AI גנרטיבי על ידי עורכי דין, עיקרי הנהיה: עורך דין המשמש ב-AI צריך לקיים את חובת המומנות הטכנולוגית (כפי שנקבעה בכלל 1.1 לפروف' – חובה להבין טכנולוגיות רלוונטיות). ככלומר, עליו **להבין את יכולות הכליז ואת מגבלותו, לבדוק את נכונות הפלט** ולא למסור לבית משפט או ללקוח תוכן שלא ידיא. כמו כן מודגשים עקרונות של **סודיות** – אסור לחשוף מידע חסוי של לקוח בכליז ציבורי (כי זה מפר כלל הסודיות). ה-ABA למעשה הבירהו של כליז האתיקה הקיימים (חובת שירות, סודיות, הימנעות מייצוג שקרי וכו') חלים גם בשימוש ב-AI. מעבר לכך, ה-ABA קראה לבתי ספר למשפטים להתחיל לשלב הוראת AI בתוכניות, כדי להכין את הבוגרים. במאמר ב-Jurimetrics של ABA צוין: "יש להתחליל ללמד עם הכלים AI, כי המודרך דורש זאת". ככלומר ה-ABA רואה ערך בהכשרה, אך ללא יותר על ערכיו היסוד. בסה"כ עמדת ABA:אפשרות זהה חלק מהקידמה, אך דורשת אחריות ובקרה.
- **Law Society of England and Wales (לשכת עורכי הדין באנגליה):** גוף זה פרסם במהלך 2023 מספר מדריכים פרקטיים לחבריו. אחד מהם, "Generative AI – The Essentials" (דצמבר 2023), סוקר עבורה עורכי דין מהו GenAI, שימושו וסיכוןו. הלשכה מדגישה שימוש **אחראי**: עורך דין צריכים להיות *I-literate*, אבל לצורך ש恊ה לוודא תוצרי AI (אותה גישה של ABA). הם מצינים גם את נושא התייחסות – AI שאומן על DATA מותה עלול לתת תשובה מפלוות, וורך דין חייב לשים לב. בספטמבר 2025 עדכנה Law Society הנחיות, לרבות המלצה לפתח בכל משרד "מדייניות AI" פנימית שמדרירה מותר ואיך לפקח. מבחינת סטודנטים, הלשכה הבריטית לא עוסקת ישירות בלימודים, אך באופן כללי קידמה את עיקרון האורייניות: שהדור החדש יידע להשתמש בכלים בצוותה אתית ויעלה. ניתן לומר שהตอน דומה ל-ABA – חיובי זהיר.
- **ה-(SRA) Solicitors Regulation Authority (רשות הרגולטור של מודרך עווה"ד באנגליה ווילס – טרם הוצאה רגולציה ספציפית על AI נקבע לאוג' 2025). עם זאת, אמרוי דעתה קוראים לו לעשות זאת: נתען שחייבת ה-"Competence" (מיומנות) של עו"ד לפני הכללים קיימת "בין אם רעלתנו ונשית ידנית או בסיוו AI", וכן על ה-SRA להבהיר מה מצופה. אחת השאלות: האם עו"ד צריך לבדוק כל פלט AI שהוא משתמש בו? ואם לא עשה כן, האם זו רשלנות מודרךית? ה-SRA שתק בנושא, וכותבים מזהירים שהזוכה יוצר "אזור אפור מסוון". במילים אחרות, ה-SRA מסתמך על הכללים הקיימים (כמו חובת פיקוח על עבודה – ככלומר אם מתמחה משתמש ב-AI, העו"ד אחראי לפיקח), אך לא הוצאה הנחיות פרטניות. יש סימנים שהמצב ישתנה – רגולטורים אחרים (כמו לשכת אונטריו בקנדה) החלו לשלב AI במסגרת דרישות כשרות. יתרון שה-SRA יאמץ גישה דומה. בכל הקשור לסטודנטים, ה-SRA מנהל את בחינות ההסמכה (SQE), שם כבר נקבעו צעדי אבטחה למנוע שימוש לא מורשה. כנראה שבבחינות SQE (שהן בפורמט מכוחשב ממוקח) הוכנסו כלים ברורים לאיסור על תוכנות חיצונית.**

גופים נוספים:

- **לשכת עווה"ד בישראל – טרם פרסמה הנchia רשמית על AI.** עם זאת, חברי לשכה ופורומים החלו לקיים כנסים בנושא "עורך דין בעידן ה-AI". ככל הדיע הגישה היא דומה – רצון לאמץ חדשנות אך תוך הקפדה אתית. יתרון שבמדובר תחיה התייחסות, למשל בהקשר של בחינות הלשכה.
- **American Bar Association – Section of Legal Education (ABA – Section of Legal Education)** בספטמבר 2023 הוא קיים דינונים האם לשנות את סטנדרט 303 שדורש תוכן לימודי בטכנולוגיה. יש הצעה לכלול במפורש "הכרת כלים כמו AI" כמנגד לבתי ספר. נכון ל-2025, אין החלטה מחייבת, אך מומחי חינוך משפטי (כגון John Bliss, שצוטט קודם) ממליצים להטמע זאת.
- **International Bar Association (IBA) – בוועידת IBA 2023 דנו ב-AI והשפעטו. IBA לא מנהה בתים ספר, אך יש צהרות כלליות לגבי הצורך **ברגולציה גלובלית** של שימושי AI במשפט, כדי למנוע פגיעה באמון הציבור. לא מפורט מעבר לכך.**

בשורה התחתונה: גופי המודרך המשפטי מכירים בכך שדור העתיד של עורכי דין (הסטודנטים יום) יפעל לצד AI. הם מעבירים מסר: אל תפחדו מהכלים, אבל השתמשו בשיקול דעת. ABA ולשכות שונות מודריכות: בדקו את עצמכם, היו שקרים,

ושמרו על סודיותו ווישרתו. המסר זהה ללא ספק מחייב גם ללימודיו המשפטים, אם כי לעיתים דרך איסורים נוקשים כדי "לשחק בטוח" באקדמיה. הגופים מבינים שצורך למצוא את שビル הזהב – לאפשר חידשות (כי גם המשרדים דורשים כיישורי AI מעורכי דין צעריים), ובו זמינות לא להתפזר על סטנדרטים מקצועיים.

חלק ג': המצב בישראל

לאחר שסקרנו את הזירה העולמית, נפנה לבחון מה ידוע (ומה לא ידוע) לגבי הקשר המקומי בישראל – איך מוסדות ההשכלה הגבוהה בארץ מתמודדים עם תופעת ה-AI, מה כתוב בדיון הציבורי, והיכן יש לנו חוסר מידע.

3.1 מדיניות מוסדית בישראל

בישראל, שנת הלימודים האקדמי תשפ"ג-תשפ"ד (2023/24) הייתה למעשה שדה הניסיון הראשון עם כניסה של ChatGPT לתמונה המדיניות עד סוף 2024 ניתנת לתיאור כר:

- **הouceaza להשכלה גבוהה (מל"ג):** נכון לעכשיו, לא פורסמה הנקה רשמית גורפת מטעם המל"ג בנוגע לשימוש סטודנטים ב-AI. המל"ג הקימה (לפי פרסומים) צוות חשיבה לדיגיטציה בלימידה, אך טרם יצא מדיניות ספציפית ל-AI generative. מסמך מל"ג בנושא "למידה דיגיטלית: הגדרה ואסדרה" (2018) לא עסק כמעט בכללים אלה. יותר שבסהילך 2024 תפרנס המל"ג תפרנס המלצות, אך אין לא פורסמו לציבור בזמן כתיבת שורות אלה. במילים אחרות, לא הייתה "הקיימת מל"ג" לכל המוסדות, וכל אוניברסיטה ומכללה נקטו יוזמות עצמאיות.
- **אוניברסיטאות המחקר:** בסהילך 2023, בהיעדר הנקה מרכזית, כל אוניברסיטה גיבשה לעצמה קווים מנחים. באופן כללי, המוסדות אימצו מודל דומה למודל העולמי:
- **אוניברסיטה תל אביב:** אחת הראשותן לפרסם מדיניות פומבית. דקאנאט החדשות בהוראה הוציא באתר הנקה המרצות (וכתמצית גם לסטודנטים) באוגוסט 2023. נאמר שם: האוניברסיטה מעודדת שימוש מושכל, אחראי ואתוי בכל AI חלק מהלמידה ומכירה בכך שאנו אפשר להעתלם מהטכנולוגיה. עם זאת, "השימוש במסגרת קורס ספציפי נתון לשיקול דעת המרצה". ההנקה מונוטנת למריצים 3 אפשרויות: **להתריר ללא מגבלות, להתריר עם מגבלות, לאסור כליל.** בנוסף יש נספחים שמציעים דוגמאות ניסוח לסלובס. ההדגשים: אם מתרירים – חשוב להבהיר בכיתה ובסיילוב את מגבלות AI, למשל להזכיר AI לא תמיד מדויק או מעודכן, ולעודד סטודנטים לביקורתית. אם אוסרים – יש לעשות זאת במפורש ולראות שזה בסילובס כתוב ברור. לעומת, תל אביב בחירה בגישה "קו אחד גמיש" – קו אחד בכר שכולם חיבים להתייחס במדיניות הקורס, גמיש בכר שכלי קורס לגופו.
- **האוניברסיטה העברית:** לא פורסם פומבי מסמך דומה, אך מטור הנקה פנימית: גם שם האחוריות נפהלה על המרצים. דוח שבספקולטות מסוימות (מדעי הרוח, למשל) עודכנו Nahli' משמעת ש"לשימוש לא מורהה בכל AI וחומרו דין בעבודת גניהו". במקביל, האוניברסיטה העברית סדרנות לسان על שימוש בכלים בהוראה. אין ביטוי פומבי למדייניות, אך ניתן לשער שהיא רוחבית דומה – הנקה בדירות.
- **אוניברסיטת בן-גוריון:** פורסמה "קוים מוחנים לسان ההוראה – שימוש בבינה מלאכותית" (ספט' 2023). המסמן (4) מעודד מרצים לשלב ההוראה על AI וללמד סטודנטים שימוש יעיל ואתוי (מתוך חזון הכתנת בוגרים לעולם החדש), אך בו בזמן מורה להם להגדיר בסילובס **במפורש את כללי השימוש המותרים.** מודגש כי שימוש-B-AI עלול לפגוע במקורות, ולכן חובה לומר האם מותר להשתמש, איך, ואיך לאזכור. בהחלפת המרצה הסמכות הבלעדית, ואי-ציות להנקה המרצה = עבירת משמעת (גניהו ספרותית). בהמשך יש דוגמה לסייע סילובס במקורה של איסור: ניסוח חד משמעי שהמלטה חייבות להיות מקורית ואין להשתמש-B-AI בשום שלב – הפרה = פסילה וצעדים ממשמעתיים. כן מציעים אופציה להחתמים סטודנטים על הצהרה שלא השתמשו. במילים אחרות, בן-גוריון נמצאת בצד היותר שمرני בניסוח (נותנת כלאי אכיפה למרצה).
- **אוניברסיטת חיפה:** לא ידוע על פרסום رسمي. יש סימנים שהווים דומים גובשו (למשל, סגן דיווח שעבודות נדרשו להיות מוגשות בכתב יד בחלק מהקורסים בתחלת 2023 כדי למנוע העתקות). חיפה כנראה הلقה בעקבות אחרות.
- **הטכניון:** המרכז לקידום הלימידה בטכניון פרסם מדריך קצר בנושא "מדיניות קורסים אתיות – שימוש בכל AI". המיקוד הוא פדגוגי: מומלץ למרצים לחשב מהם מטרות הלימידה והאם השימוש-B-AI משתת אונן. למשל, הם

מציעים להגדר אוילו חלקים מחייבים חשיבה מקורית ואיפה אפשר להיעזר. הטכנון גם בוחן התאמות בהערכתה (חזרה לבחינות כתובות בכמה קורסים).

אוניברסיטת בר-אילן: בית הספר ללימודים متקדמיים פרסם הנחיות לסטודנטים לתארים متקדמיים: "חובה על הסטודנט לברר את מדיניות השימוש בכללי AI ויצרת בקורס; אם לא ברור – לשאול מרצה". כמובן, מטייל על הסטודנט לוודא.

האוניברסיטה הפתוחה: הוצאה מדrix אתיקה בשימוש ב-AI, המציג את יתרונות הכלים למילידה (סיקום, מיזוג טקסטים, ניתוח נתונים) אך גם את הסיכוןים (מידע לא אמיתי, פגעה בפרטיות, פגעה ב"תהליכי הלמידה" אם מגישים תשובה לא מקורית). הפתוחה, בשל אופיה, פחות יכולה לפקח על מטלות בית – لكن שמה דגש על חינוך הסטודנט לאחריות אישית.

המכילות האקדמיות: חלק מהמכילות היו אף פרואקטיביות. למשל, **מכילת עמק יזרעאל** פרסמה בפומבי מסמך "הנחיות לשימוש עצמי ומושכל במבנה מל'אכוטית באקדמיה" – עם דגשים על שקיות, ישרה, שמירת זכויות יוצרים וראיות. גם **המרכז האקדמי multi-disciplinary** הוציא נוהל (פורסם באתרו) לגבי שימוש AI. נראה שהמכילות ששות לתקף לעצמן קווים ברורים, אולי בשל חשש מוגבר להעתיקות. הנוסח במכילות לרוב מצהיר: "השימוש מותר לכתילה כל עוד לא נאסר, אבל כל שימוש לא ראוי = עברות משמעת". הן מעודדות שימוש לשיפור הלמידה, אך אוסרות במפורש הגשת עבודה שנכתבה ע"י AI.

פקולטות למשפטים בישראל: לא ידוע על נוסח מדיניות יהודית באף אוניברסיטה. סביר שככל פקולטה אימצה את מדיניות הרוחב. ניתן שבшибובות פנומיות דיקני משפטי הדגישו חומרה – למשל, יתכן ונאמר לסטודנטים שבחור שימצא כפרי AI ייחס **הprtת משמעת חמורה**. מן הצד השני, היו קולות מקרוב מרצים למשפטים לעודד למידה על הכלים: בחוגים מסוימים שקלו קורס בחירה על "AI ומשפט" שבו הסטודנטים **משתמשים** בכלים בהנחת המרצה, כדי להכיר אותם (מקביל למתරחש בארה"ב).

חשוב לציין: **אין עדין בישראל Protocol אחיד**. למעשה, הסטודנט הישראלי צריך לנוט בין כללי הקורס, כי תקנון משמעת כללי לא עדין (ברוב המוסדות) להכליל במפורש "שימוש בכללי AI" תחת עברות משמעת. זה במידה מסוימת שדה אפור, וכן מרצים מכסים זאת דרך הצהרות גורפות (שימוש לא מורהה = העתקה).

2.2 הדין הציבורי בישראל

השימוש ב-ChatGPT ו-AI בלמידה עורר עניין בתחום הישראלית ובקהלית ההשכלה הגבוהה המקומית. כמה היבטים שעלו בדיון הציבורי והאקדמי:

כתבות בתחום: כבר בתחילת 2023 הופיעו כתבות תחת כותרות דרמטיות כמו "מאפשר לרמות כמעט בכל דבר:enos AI על העולם האקדמי". כתבה זו (תרגום Mag-NY) פורסמה במקור ראשון בדצמ' 2025 וסקירה דוגמאות בארה"ב, אך התהודה הייתה גם לישראל – הרעיון שמלות אקדמיות "הופכות לבדיחה" כי סטודנטים מגישים עבודות שלא קראו אפיו (הצ'אט כתוב עבורה). היא ציטטה סטודנט שאמר 80% מחיבוריו נכתבו בידי AI והוא רק "הוסיף טאץ' אישי 20%". הtout הזה יצר שיח על משבר פוטנציאלי באקדמיה.

כתבות מגזין וטכנולוגיה: אתר טכנולוגיה כמו (NEXTER) Mako-1 Mako-Y חקר את הנושא. לדוגמה, כתבת NEXTER ביוני 2023 הציגה את סקר HIT (נתון 70% משתמשים) תחת הכותרת "הגשנו 3 עבודות ש-T-GPT כתוב – וקיבלונו 90 פלוס". הכתבה התעלמה האם התעלמת גבורת על הנזק, וצייטה סטודנטים אוניבימיים. סטודנט MBA סייר בגלי אין הוא וחבריו משתמשים: "אנחנו שואלים את GPT אם הוא מכיר מאמר, נתונים לו את השאלה שקיבלונו והוא מייצר תשובה. כדי שלא יגלו, אנחנו מעבירים את התשובה לאפליקציה אחרת שמשמעות קצת ... מגישים ככה, סומכים עליו, עד כה לא טעה – כבר הגשנו 3 עבודות וקיבלונו 90+". עדות זו, שפורסמה בתחום, זייצה מרצים רבים – היא הממחישה שהסטודנטים למדו לעקוף את היהוי. כתבה זו ואחרות גרמו לדין על "האם האקדמיה תהפור למירוץ חיים טכנולוגי" – סטודנטים נגד תוכנות זיהוי.

דעות של אנשי אקדמיה: ב-הארץ ובמג'ין אלכסון התפרסמו מאמרי דעתה. היו כאלה שטענו: "モטב לאמץ את הכלים ולמד אitem, מאשר להילחם במכמה בלתי נמנעת". לדוגמה, פרופ' אורן צור (מדעי המחשב) כתב על הצורך לשנות מטלות: "אם צ'אטGPT יכול לכתוב את העבודה, אולי העבודה מלכתה לא מתאימה לעידן זהה". מנגד, אחרים

זהירותו מהשלכות: ד"ר עמיה באונ' קלשטי אמר ש"הדור הזה יאבד את יכולת הכתיבה והחשיבה המקורית אם נסיר מהם את המאכץ".

התיחסות רשמית של בכירים: דיקנים וركטורים כמה מהם התראיינו. רקטור אחד אמרה (במוסף השבת של ישראל היום) שהיא "לא ישנה בלילה" כשслуша על ChatGPT, אך הגיעה למסקנה שהחיבים לשלב קורסי אורייניות דיגיטליית. המל"ג עצמה – זאב דורורי (חבר ות"ת) דבר בכנס שצריך "ללמוד סטודנטים לחשב מה המכונה לא יכולת, ולא לנסת להתחזר בהיכן שהיא יכולה" – מסר שבמילים אחרות: לשנות את ההערכה כדי להתמקד בחשיבה ביקורתית.

הקול האNONימI של סטודנטים: בפורומים כמו Reddit ישראל, היו סטודנטים ששאלו "מרצים באמת יכולם לדעת אם השתמשתי ב-GPT? כי אני מפחד מקוד הכבוד". חלק אחר אמרו "כלום במעט שלי משתמשים, רק אל תגיז". זה מצביע על דיסוננס: בಗלי סטודנטים לא ידוע, אבל באונימיות מסוים שכן.

היבט משפטי-ארגוני פנימי: גורמים כמו ועדת האתיקה של האוניברסיטה (בכל מוסד יש גוף כזה) התכנסו לדון. היינו רעיון להפוך "שימוש לא גלוイ AI" לסייע מפורש בתקנון משמעת סטודנטים (בדומה לעבירות השגת חומר במרמה), לא ברור אם זה מומש, אך הדיון קיים.

לסיפורים חלק זה: בשיח הציבורי בישראל רואים שילוב של **חשש ופאניקה מוסרית** ("סטודנטים מודים בהמוניים והמוסדות חסרי אונים") יחד עם **קשות רצינוליות** הקוראים לאקדמיה להסתגל ("אם אי אפשר לנצל אותם, עדיף להציגם ולהchner"). כרגע הנימה בתקשות הכללית נותה לסנסציוני – התמקדות באיום על היושרת. לעומת זאת, בדינום פנימיים יותר מדברים על פתרונות של הוראה והערכה.

3.3 פערו מידע – מה לא ידוע בישראל?

אף שניסינו למפות, יש כמה נקודות עכומות במצב הישראלי:

היקף השימוש בפועל: יש לנו את סקר HIT (700 סטודנטים) כמקרה ייחיד מוצק (70% משתמשים). מלבד זאת, אין נתונים רשמיים מכל האוניברסיטאות. לא ברור אם במקרים עוקבים בזורה – למשל, האם נעשו סקרים סטודנטים פנימיים ב-2024? אם כן, תוצאותיהם לא פורסמו. יתרון שמנחי אוניברסיטאות יודעים נתונים אנקדוטליים בלבד (כמו מספר התיקים המשמעותי שנפתחו בגין AI – שגム הוא לא פורסם).

מידת האכיפה: לא ידוע עד כמה מוסדות הצלחו לגנות מקרים ולהעניש. האם סטודנט כלשהו נתפס והועמד לדין ממשעתי על "הגשת עבודה שנכתבה ע"י AI"? ייתכן שכן, אך אין פרסום פומבי (מטעני סודיות משמעת). כך שלא ברור אם האיום המשמעותי בישראל הוא "על הניר" או באמת קורה. למשל, באונ' קולומביא (ארה"ב) הייתה ועדת משמעת שהענישה סטודנט שהופיע kali ורמות AI. בישראל – לא דוחה על מקרה דומה.

היענות סטודנטים למדיניות: אין מידע האם הסטודנטים מציתים. כמשמעותו רושם בסילבוס "אסור שימוש" – כמה סטודנטים מכבדים זאת? הסקר בישראל רומז שרבים מרגשים שהמריצים לא יכולים לצפות מהם לא להשתמש בlijת אלטרנטיביה. זה מרכיב שallow יש פער גדול בין הכלל לישום (ניוג בעזה בחלק 4.2). אבל קשה לומר מדווד זאת.

הבדלים בין תחומי לימוד: האם סטודנטים למשפטים בארץ שונים בהיקף/אופן השימוש מסטודנטים להנדסה או מדעי החברה? אין נתונים. סקר HIT היה מעורב מכל התחומיים. יתרון סטודנטים במקצועות טכנולוגיים אף מרבים להשתמש יותר (כי שולטים יותר באנגלית ובטכנולוגיה), וסטודנטים במדעי הרוח פחות. אך בישראל אין פילוח ידע.

מדיניות עתידית: האם המל"ג תוציא הנחיות? האם פורום נשיאי האוניברסיטאות מכין אמנה? מידע זה לא גלווי. יכול להיות שנעשים תיאומים מאחורי הקלעים, אך לציבור (ולסטודנטים עצמם) זה טרם נמסר. למשל, ייתכן ובתחלת תשפ"ה (אוקטובר 2024) יצא מאונ' X הודה סטנדרטיב לסטודנטים – אך אם כן, לא זכתה לתחשור רחוב.

הקשר למערכת החינוך: סטודנטים הם גם בוגרי ספר. מה שהם מבאים לאוניברסיטה תלוי גם מה למדו בתיכון. בישראל משרד החינוך דוקא כן הוציא (בסוף 2023) חזור שמליץ למורים **לאפשר** על תלמידים להגיש עבודות עם ChatGPT אלא אם יש בקרה. אך שייתכן שהסטודנטים של השנים הקרובות יגעו עם איזו תפיסה שהשימוש אסור. אבל זה לא ודאי, ואין מהקר על זה.

- מודעות חוקית:** לא ברור כמה סטודנטים מודעים לזכויות יוצרים ופטיות כשם משתמשים. למשל, אם סטודנט מעלה קובץ סיכום מרצה ל-ChatGPT כדי שייצור סיכום מתומצט – האם הוא חושב על זכויות היוצרים? או על זה שהתקסט עובר לשרת AI Open? נראה שרובם לא. אין מידע האם נושא זה הבהיר להם. (ייתכן שבפתחה או בת"א כן מדגישים פרטיות במדריכים).
- נכונות המרצים בישראל להתאים הוראה:** כמה מהמרצים שינוי מטלות ובחינות כדי להתמודד? הנזקודה הזה בוודאי משתנה, אבל אין לנו סקר סgel ארצי. אולי יש מרצים שביטלו עבודות בית ועbero לבחינות כתתיות. ידוע למשל על קורסים שהוסיפו חלק בעל-פה כדי לוודא שהסטודנט עצמו כתב (שואלים אותו שאלות על העבודה). אך היקף התופעה לא מתווד פומבית.

במשפט אחד: בישראל חסר לנו מידע כמותי ועדויות שיטתיות על יישום המדיניות בפועל והתנוגות אמיתית של שני הצדדים (סטודנטים וסגל). הרבה מבוסס קרען על התרשומות וסיפורים. זה מייצר "מרחיב לא ודאות" שמקשה על דיון מבוסס – אחד הפערים שצורך לגשר במחקרים המשך.

חלק ד': ניתוח פערים בין בעלי עניין

בפרקם הקודמיים תואר ה"מה": מה סטודנטים עושים, מה מוסדות מצהירים, מה גופים אומרים. CUT ניבור לנתח את הפערים – אוטם איזורים בהם יש אי-התאמה בין ציפיות, הבנות ופועלות של בעלי העניין השונים: הסטודנטים, המרצים/מוסדות, וمدنיות לועמת פרקטיקה. הבנת הפערים החשובה כדי למפות את התופעה באופן שלם, **ambil לשפטו**, אלא רק כדי לציין היכן נמצאים חוסר התאמות.

4.1 פער בין סטודנטים למרצים (תפיסות והתנוגות)

ההשוואה	מדד/ニック	סטודנטים – מה	מרצים/פקולטה – מה	הפער
תפיסה היקף השימוש	סטודנטים עצם אומרים: "כמעט כולם משתמשים". בסקר ~70% HIT הודיע בשבישות; ואנקודות מצביעות על נורמה רחבה ("לא מכיר אף אחד שלא משתמש"). רבים מרגשים שהחלה שגרתי מכלים לימודיהם.	סטודנטים לעומת זאת חלוקים: חלקם משוכנים שיש "מגפה" של העתקות, אחרים מקווים שזה בשוליים. בסקר בארא"ב, 29% מהמרצים חשבו סטודנטים פונים קודם ל-AI כಚריים עזרא – הערכת יתר ביחס ל-17% בעועל. חלק מהמרצים בישראל אולי מאמינים שרך קומץ מעתיקום באופן פסול.	מרצים לא אמרת יודעים כמו משתמשים – הערכותיהם לעתים לא תואמתות את המציאות. יש גם "כשל תקשורתי": הסטודנטים לא מודים בגלוי, והמרצים מנחשים. זה יוצר חשד הדדי: מרצים עלולים לחסוד ביותר mdi סטודנטים (אווירת ציד מכשפות), או להפר – להיות שאינם ועוד רבים כן משתמשים.	המרצים לא אמרת יודעים כמו משתמשים – הערכותיהם לעתים לא תואמתות את המציאות. יש גם "כשל תקשורתי": הסטודנטים לא מודים בגלוי, והמרצים מנחשים. זה יוצר חשד הדדי: מרצים עלולים לחסוד ביותר mdi סטודנטים (אווירת ציד מכשפות), או להפר – להיות שאינם ועוד רבים כן משתמשים.

ההשוואה	מדד	סטודנטים – מה סבירים/מעבירים	מטרים/פקולטה – מה סטודנטים	הபער
הכלים וכובליות ומנגבות	הבנייה	רובה הסטודנטים מודעים באופן בסיסי למה כל AI מסוגלים – הם רואו אותם בפועל. הם יודעים שמתקבל טקסט שנשמע מצין אבל עלול להכיל טעויות. בסקרים, מעל מחצית מהסטודנטים חוששים מחוסר דיוק של AI, וחולקם כבר נתקלו ב"חיות" הצ'אט. עם זאת, סטודנט מוצע אולי אינו מומחה לטכנולוגיה: רבים לא מודעים לפרטיות (מעבירים תוכן ריגיש בלי מחשבה) ולא תמיד יזהו הטיה. יש נטייה לאCTION יתר בפלט אם הוא "נשמע טוב".	רבים חוקרם ומודעים תיאורית: הם קוראים מאמרים על GPT, שומעים בכנסים. אבל בפרקтика – רבים מהם לא התנסו בעצמם לעומק. בסקר בארה"ב 88% מהסגל שהשתמשו ב-AI עשו זאת רק "מיינימלית" – ממש, לא כברו מיומנות. לכן מרצה עשוי להפריז ביכlolות (לחושב שהכל יכול יותר כמה שהוא באמת, למשל "הוא בטח כתב מעולה, בטח הסטודנט לא כתוב את זה") או להפריז בסכנות ("הוא תפיד טעה, אין דרך שהסטודנט השתמש כי התוצר טוב"). בנוסף, חלק מהמורים לא מבינים את הפונקציונליות – למשל יתכן ומאמינים שגלאי AI מאוד אמינים למרות שהם לא בהכרה).	כאן הפער הוא של ידע טכני. סטודנטים כמשתמשים יום-יוםם צבבו "חכמת שימוש" – למשל, הם יודעים שצ'אט GPT יכול להציג מקורות ולкан אוטו שומרו מהזיה. המרכזים, אם לא השתרמו, אولן לא משערם זאת. דוגמה: בדוח בארה"ב נמצא ש-~60% מהמורים חששו מהחומר ב-AI (נכון) אבל לא בטוח שהם מודעים לסכנות ההזיה באוטה מידה. הפער פועל גם הפער: סטודנטים לא תמיד תופסים איופה הכללי מוגבל חינוכית (למשל, לא יבינו מדוע מרצה מתעקש על כתיבה ידנית כדי לפתח חשיבה, כי בעיניהם ה-AI "כבר יודע לכתוב טוב יותר").
ציפיות מתכוורות ומושימות	סטודנטים תיכ"ס:	סטודנטים מסתכלים תיכ"ס: לקבל ציון טוב ולהספיק הכל. لكن, אם כל'i יכול לתת להם יתרון (טיוטה מהירה, פתרון תרגיל), הם יינטו להשתמש. הציפייה של סטודנט שmagish עבודה – משמעות את המרצה רק התוצאה הסופית , לא התהילה. ככלומר, סטודנט עשוי לחשוב: "לא חשוב איך הגעת לthesoba, חשוב שהthesoba נכונה". הם פחות רואים ערך פדגוגי במאבחן בבניה מאפס (במיוחד תחת עומס). גם נורמות "להעתיק זה רע" מעת מיטשטשות בעיניהם אם זה העתקה ממכונה ולא מחבר.	סטודנטים לעומת זאת רואים בנסיבות כל'i פדגוגי: המטרה אינה רק התוצר אלא שההילה העבודה יוביל ללמידה. לכן מרצה מתוסכל אם סטודנט דילג על התהילה. ציפיות המורים: שהסטודנטים יפתחו מיומנויות כתיבה, ניתוח ופתרון בעיות על ידי ההتمודדות. כאשר סטודנט מגיש טקסט משוויף-מוני, מרצה חושד שלא הושקע המאכץ הצפי. בנוספ', מרים מצפים לנאמנות לכליל המשחק: הם מניחים ש"אם אמרתי שאסօר, סטודנטים לא ישתמשו". חלוקם אולי תמיימים בנושא זה.	הפער כאן הוא ערבי: סטודנטים ממקדי תוצאה וקיצרו דרך, בעוד המורים מקדי תהיליך ולמידה. לדוגמא, סטודנט עשי לו ראות שימוש ב-AI – "עזר לימודי לגיימי כמו מחשבון" ולעומתו מרצה רואה בו "קיצורי דרך פסול שmpsפס את מטרת התרגילים". נוצר חוסר הבנה: סטודנט יכול להגיד "למה המרצה כועס? הרי עמדתי בדרישות והגשתי משהו טוב". המרצה חושב "הוא רימה, והוא לא למד כלום". זו התנגדות בתפיסה מהות המטלה.

ההשוואה	מדד	סטודנטים – מה מדובר/ኒ兕	מטרים/פקולטה – מה סבירים/מעבירים	ההפר
		מרבית הסטודנטים מסתירים את השימוש שלהם ב-AI מהמרצים. לפי סקר, 70% דורותים שהמרצים יתנו הנחיות, כי כרגע זה "באוור". הם מרגשים שהמרצים לא מדברים איתם על זה מסויך. لكن אין עוז פתוח: סטודנט לא ישאל ב글ו "אפשר ליהשתמש ב-GPT?" מהחשש לתגובה שלילית. במייל אחרות, הם חווים אי-בהירות ומנסים לנחש את הגבולות.	חלק מהמרצים אכן לא העלו את הנושא בכיתה, אולי מתוך תקווה שלא יצטרכו. אחרים דיברו אף רק כדי להזכיר ("אל תשתמשו, אני מזהיר שה פלאגיאט"). מעתים אימצאו מזהיר שה פלאגיאט). מעתים אימצאו שיח פתוח – למשל בדיון כמה על מותי זה מועיל ומתי לא. התוצאה: יתכן והמרצים חושבים שהסטודנטים לא משתמשים כי אף אחד לא שואל, בעודם בכלל לא רוצחים לדין. שניתם בעוד בפועל הם כן אבל בשקט.	זה פער תקשורתית תודעתית: אין שיח בין הסטודנטים חשים כלום. הסטודנטים מאמנים אלה יוצרים אי-אמון פוטנציאלי. כבר כת, בסקר Tyton ב-2025 בארה"ב, כל קבוצה מסוימת את השינוי ב"ציטינגן": סטודנטים חושבים שהמרצים מגזינים עם חדשות והופכים אותם לרמאים, וממרצים חושבים שהסטודנטים מחופפים ולומדים פחות. זה מצב לא בריא מבחינה חינוכית.

אפשר לראות מפורחות כמה נקודות של אי-התאמה. פורי סטודנטים-מרצים אלה יוצרים **אי-אמון** פוטנציאלי. כבר כת, בסקר Tyton בארה"ב, כל קבוצה מסוימת את השינוי ב"ציטינגן": סטודנטים חושבים שהמרצים מגזינים עם חדשות והופכים אותם לרמאים, וממרצים חושבים שהסטודנטים מחופפים ולומדים פחות. זה מצב לא בריא מבחינה חינוכית.

4.2 פער בין מדיניות מוצחרת לפרויקטיה בפועל

האם יש פער בין מה שכותב בנייר (כללי המוסד) לבין מה שקרה בRICT? העדויות מצביעות שעל אף המאמצים של האוניברסיטאות, כתקיים פער מסוים:

- שימוש נמשך למרות איסורים:** בהרבה קורסים נכתב "אסור שימוש ב-AI". אבל סקר הסטודנטים בישראל הראה שאון מתאם בין האיסור להתנהגות – 70% משתמשים בכל זאת. גם בארה"ב, תוך חצי שנה מאז הופעת ChatGPT שליש מהסטודנטים הודיעו שהשתמשו אפילו בעבודות למרות מדיניות אסורה. הדוגמה של אוני קולומביא: נאסר לאלה בהיתר, אך הסטודנטים אומרים "אני מכיר אף אחד שלא משתמש". זה מובהק. משמע, הפליסי קיים – האכיפה והוצאות חלקיים.
- יעדר מדיניות ברורה = Wild West:** כפי שצוין, רק 28% מהמוסדות (בעולם) היו עם מדיניות רשמית ב-2025. זה אומר שבמקומות רבים מאוד אין כלל אחדות. סטודנטים בסקר EHNI דווחו: 31% אמרו שאינם בטוחים מתי מותר להם להשתמש. גם בישראל, סטודנטים ציינו בלבול: "המרצים ורקדים סביב הנושא, לא אוסרים ולא מעודדים, והכל מעורפל". כאשר יש ואkom, בפועל סטודנטים יגשו נורמות עצמאיות. הפער פה: המוסד אولي חושב שהשair גמישות למרצה = זה מספיק. במקרה, סטודנטים חווים אי-ודאות ובוחרים לעול לפי נוחותם – ככלומר, להשתמש ולקנות לטוב. **הצהרת מדיניות בלי כלים לישום:** ניקח את עניין "הobia לגילות שימוש". למשל, אוקספורד ומילבורן דורשות לציין בוגר העובדה אם השתמשת. האם סטודנטים באמות עוזים זאת? כמעט אף פעם לא. זה כמו לצפות מתלמיד לדווח ב"העתקה". בספרות יש ביטוי "אי-ציותות נרחב" – קלומר סטודנטים לא מצהירים מחשש שייגעו בציגו. لكن הפער: על הניר חובת גילוי, בפועל כמעט ואין גילויים. למשל, פרופ' גילה קורץ מ-HIT נשאלת האם קיבלה עבודה שידעה שנעשה עם AI – היא ענתה "לא מכירה מקרים פרטניים" – סביר שהיה, רק ש愧 לא הצהיר.
- הכרזות על אכיפה שקשה לממש:** מוסדות טעונים שישמשו בגלאי AI (כמו *Turnitin*) ויתפסו מעתיקים. במצבות, כלוי היזהו לא אמינים מספיק (שגייה לא מבוטלת). יתרה מזו, סטודנטים למדו טריקים לשכתב טקסט או להשתמש בכלים *paraphrase* כדי "להויר" זיהוי. קר שיתכן שמוסד חושב שהרתו (אנו מפעלים גלאי, אל תנסו אותנו!), אבל סטודנטים לא מתרשים וממשיכים. הפער: תחוות ביתחון שווה של המדיניות מול מציאות שימושica.

ישום לא אחד בתוך המוסד: מדיניות רשותית יכולה להיות מסוימת, אבל בפועל כל מרצה עשויה משהו אחר. למשל, אוניברסיטה אחת מרים קבוצה א' להתייר. זה טוב, אך משאור פוטנציאלי לפער: סטודנטים יכול בקורס אחד להשתתף בגלוויי כי המרצה התייר, ובקורס שני להיענס קשה על אותו מעשה. אפילו בתוך פקולטה – מרצה א' אמר "מותר להביא טויטה מצ'אט ולשפר", מרצה ב' אמר " אסור לחולוטין". סטודנטים מתבלבלים, או גרווע מזה – לומדים פשוט לא לספר. אף פעם.

פער "פרונטלי" מול "מרוחק": במדיניות מוסדות בארץ (כמו *סעהפוד* באוטstralיה), ניכר הבדל: ב מבחנים בכיתה אין שימוש, בעבודות בית תלויה בהנחיות. אבל בפועל, אחרי תקופת הקורונה, הרבה מטלות מתבצעות מרוחק. המשמעות: גם אם בחינה מסויימת מוגדרת "בכיתה, סגור", סטודנט יוכל לנסוט לשלוף משוחו בסתר (אם כי זה קשה בזמן).

בעבודות בית – מרצה די חייב להניע שימושתמים. כך שהמדיניות אולי מכסה את ה"פרומלי", אבל כל עוד מטלות בית קיימות – בפועל יש שימוש.

הפק והتمرץ: מצד אחד מדיניות קשה נועדה להפחיד סטודנטים מלא לשתמש. האם זה עובד? יתכן שחלק מהסטודנטים נמנעו כי חשו מהעונש. אבל כמו בעישון סמים למשל – איסור גורף לא מעלים התנהגות, רק מדרדר אותה למחתרת. כן"ל פה: סטודנטים פשוט נזהרים יותר, משתמשים בחשאי. הפרקטייה "מחתרתית" שנואה מהרצויigan.

עיר טכנולוגיה: מוסדות מדברים על "נניה עם אכבע על הדופק, נקיוב אחר התפתחויות AI". בפועל, הסטודנטים מאמיצים כלים חדשים מהר יותר. לדוגמה, אם מחר י יצאCLI AI משלבים ב-Word, סטודנטים ישר יתחלו אתם. האם המדיניות תתעדכן בהתאם? כנראה לא. אז תמיד הסטודנטים צעד לפנייה.

לxicom: יש מידיה של "חוסר הלימה". בין הכללים לבון ההתנהגות. כמובן, הפער אינו מוחלט – סטודנטים לא רצחים להיות מובוטלים, ומכבדים בחלוקם את כללי המרצה אם הבahir יפה. אבל כנראה שיש "אי ציות בשקט" בהיקף לא מבוטל.

4.3 פער ידע – מה המרצים לא יודעים על הסטודנטים (ולהפ')

הפער האחרון הוא אولي עמוק וערבי: מה שני הצדדים אינם מבינים זה על זה בהקשר AI.

מה המרצים לא יודעים על שימושי הסטודנטים ולמה הם משתמשים:

מוצרים רבים אינם מודעים לעומס וללחץ שמניע סטודנטים להשתתמש. יתרון שמרצה חושב שכולו עצalon, אבל הסטודנט אولي עובד בעבודה עד מאוחר ובלי הכליל לא היה עומד בזמנים. במחקר 70% HIT מהסטודנטים השתמשו כי הרגישו שההכרחי להשלמת המטלות – יתכן והמריצים לא קלטו כמה הריקף המטלות הפך בלתי סביר בל' AI.

מריצים גם לא תמיד יודעים איך לבדוק סטודנטים משתמשים. למשל, אولي וחושבים שסטודנט שנתפס עם תשובה AI פשוט העתיק הכלל. אבל יתכן שהסטודנט כן ערך ועשה מאיץ להבין. בהעדר שיח, המרצה מציר לעצמו תמונה פשוטנית ("הוא נתן לצ'אט לכתוב והגיע בלי לקרוא"). במקרה של אותו סטודנט MBA שסופר במאקו, האמתה: הם כן שכתבו את הפלט בכלל אחר – כלומר השקיעו מחשבה להפוך את זה לשלהם. המרצה אولي לא ידמיין את הינויאנס הזה.

כמו כן, מרצים לא יודעים שכמה סטודנטים משתמשים ב-AI דואוקה ללמידה טוב יותר ולא רק לרמות. לעומת זאת, סטודנט עשוי לשוחח עם ChatGPT על חומר לא מובן, ואז לכתוב עבודה מקורית. המרצה רואה עבודה טובה וחותם "כל הבוד, הוא הבין", ולא יודע שהיתה תמיכה של AI בתהיל' הבנה. במובן זהה, סטודנט השתמש ולא "רימה", אבל המרצה לא מסוגל להעיר את תרומות הכלוי (לטוב ולרע).

מה סטודנטים לא יודעים על שיקולי המרצים:

סטודנטים לעתים תופסים את המרצים כמו שישתמשו "עם איסורים", ולא מבינים את עומק הדאגה הפדגוגית. הם עשויים לא לדעת שמדובר בא, כשאוצר שימוש, בעצם מנשה להגן עליהם מרטלנות - למשל, הוא יודע שהכלי שוגה ומפחד שהסטודנטים יכשלו במשימה אם יסתמכו עליו. בעני הסטודנט זה איסור שרירותי; בעני המרצה - הגנה. סטודנטים אודין גם לא מודעים לכמה המרצים חוששים לא רק מהעתיקות אלא מאובדן ממשימות העבודה. מרצה שמשקיע בבדיקה עבודות חשש כל המאמץ לשווה אם זה AI. זה יוצר תסכול ושהיקה אצל סgal. סטודנט ממוצע לא ירוויח אצט – הוא ירואה רק את העיוון שלו.

יש גם חוסר ידיעה טכנולוגית: סטודנטים נוטים להאמין שמדובר "לא יכולם לדעת לעולם" אם השתמשו, כי הם חושבים שהוא חסר עקרונות. אך למעשה, לפעמים יש סימנים (ונגון אחד, שגיאות מוחות). המרצים אולץ טועים

לפעמים, אף לפעמים קולעימ. הסטודנט לא ידוע על קיומם של כלים כמו GPTZero או פונקציות ב-ChatGPT. זה עלול לגרום להם להתנהל בחופשיות יתר מtower ביטחון שגוי.

פער במודעות לציפיות עתידיות:

המריצים חיים בעולם בו כתיבת מסה כישرون נדרש. יתכן שהם לא מבינים שדור הסטודנטים משתמשים קידמה לשוק בעבודה שבו דוחק מי שידוע עם AI יציל. וכך סטודנטים מרגשים: "היכרונו שלוי יהיה לדעת להשתמש בכלים, לא לכתוב בלבד הכל". מריצים (בעיקר בגילאים מבוגרים יותר) לא מפנימים זאת, כי הם גדלו על כתיבה מסורתית.

מנגד, סטודנטים לא יודעים שמערכת המשפט למשל (אם נשאר בתחום שלנו) עדין מאוד שמרונית: בית משפט לא יקבלו מסמך AI לא מבוקר, המשיקים יצפו מהם לשłów בחומר בלי מכונה. המרצים, שרובם גם עורכי דין, יודעים זאת וכן חושבים שהם מגנים על הסטודנטים מעצםם.

אמון בסיסי:

נראה שיש שחיקה באמון. סטודנטים מרגשים שהמריצים מזללים בהם בחשד המותמי ("הוא ישר חשב שהעתקתי", אין לי מוטיבציה להשكيיע באמת אם ככה"). מריצים מרגשים שהסטודנטים מנצלים אותם ("הם לא מכבדים את הכללים שלי, מנסים לעבוד עלי"). שני הצדדים לא מבינים שהמצב החדש מבלב את כולם, ולא בהכרח נובע מרוץון רע.

למשל, אותו סטודנט קולומביאה שהושעה כי פיתח כלי רמות AI – הוא טען בתום: "זה אבסורד שקולומביאה משתפת פעולה עם OpenAI העוני אותו על חדשנות". זו דוגמה לחוסר הבנה: בעיניו הוא חדשן, בעיניהם הוא כסן יושרה.

תמצית הפערים: הידע ההודי חסר. זו תופעה קלאסית בעת שינוי טכנולוגית – דור הלומדים והדור המלמד לא רואים עין בעין, וכל אחד מניח הנחות חילקוות על השני.

חלק ה': מסגרות ניתוח קיימות

לבסוף, נציג כמה **frameworks** (מסגרות מושגיות) מן הספרות שיכולים לסייע בניתוח התופעה של שימוש-ב-AI בחינוך, ובפרט במשפטים. מסגרות אלו מצויות עדשות שונות לבחון את האינטראקטיביות אדם-מכונה בלמידה, ואין בהכרח המלצות אלא כלים תיאוריים.

5.1 מסגרת ה-(AI Fluency Framework)

אחת המסגרות המדוברות היא מודל "ה-4D" של חברת Anthropic לאיוריינות AI. המסגרת מזוהה עם ארבעה ציריים (הקרויים Arבעת ה-D): **Delegation, Description, Discernment, Diligence**. כל ציר מייצג מיומנות או החלטה בעבודה עם AI. נישם אותה בהקשר שלנו:

ציר (D)	שאלה מנהה	יישום לניתוח דפוסי השימוש
"אייזו חלק מהמשימה אני מאציג ל-AI, ומה משאיר לעצמי?"	Delegation (האצלת משימה)	זהוי בדיקת שאלת סוג השימוש (Use Cases) ורמות המעורבות. הסטודנט צריך להחליט מה הוא "מוסר" ל-AI לבצע. האם הוא רק גונן ל-AI לסכם מאמרם (ומשאיר לעצמו את ההחלטה המעמיקה), או שהוא גונן ל-AI לנסה את כל הטיטה (ומשאיר לעצמו רק בדיקה? מייפוי use-cases בחולק 1.1 מתאים לציר זה. למשל, ברמה 1 (Assistant) ההאצלה מינימלית – אולי רק חיפוש ציטוט; ברמה 4 (Replacer) ההאצלה כמעט מלאה – ה-AI כותב והסטודנט רק מגיש). במסגרת 4D, פיתוח אוריינט AI משמעו ללמד סטודנטים לבחור בחוכמה מה לrazil: מטלות מכניות או זcken-גוזלות, כן; אבל חשיבה מקורית ובדיקה ביקורתית, לא. במשפטים, Delegation שוקל להחליט אם לחת ל-AI לנסה סעיף זהה סטנדרטי (mozadak أولي) לעומת כתוב ניתוח משפטי ערכי (כנראה להשאר לעצמי).
" איך אני מתחבר עם ה-AI ומנסה את תיאור / ניסוח מדויק?"	Description (או בගירסה אחרת – Discretion תיאור / ניסוח מדויק)	שלב זה מתמקד בהת Hüttת הכללי (prompting) בביטוי המשימה. סטודנט אומר ל-AI כדי לדעת לחת הוראות ברורות כדי לקבל תוצאה מועילה. לדוגמה, במקום לשאול "מה הפסיק דין אומר?", שудיף לפרט: "סכים לי את עיקרי פסק הדין X מול Y תוך ציון ההלכה המשפטית". היבט נוסף: Discretion במובן של שיקול דעת מתי ואיך לפנות לכלי. זה כולל הבנת כללי המכדיות – למשל להפעיל שיקול דעת ולהימנע שימוש ישיסטי בעצמי). ביחסו האנליטי, ציר זה מזכיר לנו כמו לבקש עזרה רק אחרי שניסיתי בעצמי). בהירך האם הסטודנטים יודעים להשתמש בכל רצך נוכנה. מחקר ה-(OpenAI ChatGPT Lab הראה שהסטודנטים יצירתיים בניסוח פקודות הופכים למחהך, למשחק, ממשים טון). בלמידת משפטיים, Discretion גם אומרת: לדעת לא לשאול את ChatGPT שאלה החוגגת מידע המודול (כמו עדכוני חזק אחרונים) – ככלומר הפעלת שיקול מה לבקש ומה לא.
"האם אני מסוגל להעיר באוון ביקורתית את מה שה-AI הפיק?"	Discernment (הבחנה וביקורתיות)	זהו אولي הבחירה ביוור לסטודנט: היכולת לבחור בין נכון לא-נכון בתוצרי AI . סטודנטים רבים מקבלים תשובה מ-AI, ונדרשים להחליט האם הן טובות. Discernment משמעו לבדוק עובדות, לזהות אם הכתוב הגיוני, ולאחר מכן חשודים. בסקרים, מעלה מחזית מהסטודנטים מודאגים מטעויות AI – אך האם יש להם כלים לבדוק? במסגרת 4D, מנסים לחזק אצל הלומד את "שריר החשיבה הביקורתית" מול AI ⁸ . למשל, לחת לסטודנט תרגיל: השווה תשובה ChatGPT לתשובה מספר ליום – מצא פערים. במשפטים: Discernment קרייטי כי AI עלול להמציא פסיקות. הסטודנט חייב לדעת לא לסמוך באופן עיוור: לבדוק בכל מגגר חזקי אם הפסקה קיימת, לוודא שציוטוט מדויק. אם אין לו מזמנות זו – השימוש הופך מסוכן. אנחנו רואים בפעראים (חلك 4.1) שלסטודנטים יש לעתים אכן יתיר בטקסט "מצוין" שהכל ניסת. לפיך, ניתוח טוב של תופעת השימוש צריך לברר: האם סטודנטים בודקים את ה-AI? מחקר מצא ש-75% מודעים אך לא ידוע כמה באמת בודקים. Discernment הוא ההבדל בין סטודנט שמשתמש ב-AI כתומך ומתהף לבין אחד שמשתמש כליל קסם.

בzie זה נכללים נושאים של **אחריותיות** (Accountability) וחראיות. כאמור, גם אם ה-AI עוזר, הסטודנט הוא האחראי הסופי על העבודה. עליו לגלות שקיודה: ל לקרוא את מה שה-AI כתוב, לוודא שהוא מוכן לחותם על כל מיליה. כפי שהנחנו בהרורו: "אתם אחראים על כל תוכן שמיופיע ה-AI כאלו כתבתם אותו" ⁶.

Diligence מתחבאה גם במצוות כללים: הגשת גילוי אם נדרש, לא להתפתות על חבר על חוקי הקורס. בפן הלמידה, פירושו לא יותר על במידה פעילה – למשל, שימוש ב-AI כדי "להוריד עומס" אינו פוטר מלש��וד על הבנת החומר. מרכז HIT אמרו: "AI יכול להיות שותף נפלא... אך הלמידה היא תהליכי אישוי – אם ה-AI לימד במקומך, מה השגחת?". זו קריאה לדבקות בלמידה גם בנסיבות אם ה-AI לימד במקומך, מה השגחת?". AI בניתוח התופעה, ציר Diligence שואל: האם סטודנטים מגילאים אחרים או נשאים לצלנות? חלוקם בחחלה מנצלים לא נכון (כמו בסיפורים שקיבלו ציון +90+ בלי לקרו עבודה). אבל אולי אחרים דוחקים את המבוקש: משתמשים אבל תמיד בדוקים, משתמשים אבל לעולם לא מעבר למאה שהמרצה התייר. היכולת להבדיל בין הפרופילים האלה – של "משתמש אחראי" לעומת "משתמש תלותי" – היא חלק ממידול נכון של התופעה.

"האם אני פועל באחריות ומתחמד במערכות של, או משדר אחראיות על ה-AI?"

ניתן לראות ארבעת הזרים חוזפים להיבטים שדנו בהם: מה מאיצלים, איך מתקשרים, איך מבקרים, ואיך נושאים באחריות. מסגרת ה-4D מציעה ש**אוריניות AI אמיתית = שליטה בכל ארכעטט במקביל**. ב查ק התופעה, אפשר להשתמש במסגרת כדי להעיר פערו מיומנות: יתכן שסטודנטים מצטיינים ב"Description" (יודעים טוב מה לחת ל-AI) וב-"Description" (יודעים ליצור prompt), אבל חלשים ב"Discernment" (מקבלים פלט ללא בדיקה). ואכן, מהנתונים נראה שהוא בדיקת המצב אצל רבים – ולכן הדגש של מרצים הוא לחנק בחזרה לביקורתית.

5.2 מסגרות נוספות בספרות

מעבר ל-4D, קיימים עוד מודלים וגישות לניתוח שילוב AI בחינוך:

מודל SAMR – זו מסגרת ותיקה לטכנולוגיות בחינוך: *Substitution, Augmentation, Modification, Redefinition*. היא מתארת ארבע רמות של שילוב טכנולוגיה: החל מהחלפה פשוטה של כלי ישן (למשל שימוש ב-ChatGPT כמחליף לשפרית מיידית), דרך שיפור תהליכי (option), **Substitution** – למשיל AI שנutan משוב מיידי משפר אבל לא משנה מטלחה, ועד שינוי מהותי של המשימה (modification) ויצירת MERCHANTABILITY חדשת לגמורי שאפשרויות רק עם AI (redefinition). בהקשר שלנו, ניתן לסוג שימושי סטודנטים לפי SAMR: האם הם רק מחליפים קריית תקציר מוכנה בקריאת סיכום AI (זו החלפה), או שהם יוצרים למשל מטלה חדשה כמו **דיבייט מול ChatGPT** (זו רמה גבוהה – redefine תהליכי למידה). ככל הידוע, רוב ה-cases use הנוכחיים הם ברמות הנמוכות (החלפה ושיפור) – ככל מרор AI עוזר לסטודנט בדברים שהוא יעשה ידנית (למשל בדיקת דקדוק במקום לקרוא בעצמו). המסגרת מעודדת אותנו לשאול: האם AI יכול לאפשר שיטות לימוד חדשות שלא היו? למשל, סטודנט למשפטים יכול להתאמן בטיעון בעל-פה מול צ'אט המכונה שופט – זו פעילות שבדור קודם לא הייתה קלה. **וזה מדיניות פדגוגית** (Redefinition) שהמסגרת מציבה עליה.

טකסונומיה של תפקיד ה-AI בלמידה: חוקרי חינוך הציעו לסוג את AI לפי התפקיד הפדגוגי: AI כמורה/חונך (Tutor) – מסביר מושגים, שואל שאלות לתרגול. ראיינו סטודנטים משתמשים כך (29% ציינו "לקבל תמיכה מעבר לשעות").

AI ככלי/ឧור (Tool) – למשל Grammarly או מחשבון, שמשיע ביצוע מטלה ספציפית טכנית. AI כיצר עמידת (Creator/Collaborator) – שותף ליצירה, כמו בהפקת רעיונות או כתיבה משותפת (קרוב ל-"שותף" ברמות מעורבות שלנו).

AI כאובייקט ללמידה (משהו שהסטודנט מלמד או מבקר) – למשל, פרדיגמה שבה הסטודנט צריך לתקן תשובה AI שגואה, מה שמחזק את הבנתו. בחינוך משפטי, אפשר לראות: ChatGPT יכול לתקן כ"לקוח" בדינוי שהסטודנט צריך

להסביר לו ויעוז – וכך הסטודנט מתרגל (זה AI בתפקיד שותף סימולציה). מסגרת זו עוזרת למפות דרכים יצירתיות של שימוש. כמובן, עיקר השימוש של סטודנטים הוא AI-ככלי (לשימוש כמו סיוכם, ניסוח), ומעט כ-tutor (משמעותה על שאלות).

- **מסגרות אתיות:** ארגונים כאונסkeh¹ פרסמו קווים לשילוב AI בהשכלה, המדברים על עקרונות שיקיפות, הגנת פרטיות, הוגנות וגישה שוויונית. בניתוח תופעה, ניתן לבדוק האם השימושים עומדים בהם:
 - שיקיפות – רוב הסטודנטים לא שקופיע לגבי השימוש, זהה אתגר אתי.
 - פרטיות – הרבה סטודנטים מזינים מידע אישי או של אחרים לכליים ללא הבנה, מה שmaps פרטיות.
 - הוגנות – עולה שאלת: האם AI נותן יתרון לא הוגן לדברי אנגלית שפת אם (כי הכלים טובים באנגלית? בישראל, מי שחלש באנגלית אולי יתקשה להשתמש ב-ChatGPT, מה שיכל לפגוע בו. זה מצד הוגנות שאפשר לנתח. מסגרת זו יותר נורמטיבית, אך גם לתיאור: לציין היכן יש חשש אתי בשימוש (למשל, הדרת מי שאינו לו גישה לטכנולוגיה – אמן פחות רלוונטי בישראל שכולם מחוברים, אבל גלובלית כן).

- **מודלים שלAIMech טכנולוגיה (TAM ו-CD):** אם רוצים להבין למה סטודנט מאבחן AI, אפשר לשאול לפי TAM (Technology Acceptance Model) – תפיסת התועלת, קלות השימוש וכו'. מה שתיארנו כמשמעות (1.3) בעצם מתכתב: סטודנט חש שהכל מועל (יעילות, איזות) וקל לשימוש (ממשק שיחה פשוט) – ולכןAIMech. חיבור טכני נמור =AIMech גבוה. TAM משלים את המפה בכך ש牒סבירות את המהירות – ChatGPT היה חינמי, זמין ונוח, لكن תוך חדשנות הגיעו ל-100 מיליון משתמשים.

לסיכום, המסגרות הנ"ל מסייעות להציג את תופעת השימוש מעבר לאוסףanken דעות. **Framework 4D** נותן מפת דרכים לאוריניות AI (מה על הסטודנט לדעת לעשות – לא רק טכנית אלא גם ערכית), **SAMR** מזכיר לנו לשאול האם ה-AI רק מחליף או משנה את חזיות הלמידה, **טקסונומיות תפkid** מציעות לצאת מהחשיבה על AI רק כבעיה אלא גם ככלי חיובי, **עקרונות אתיקה** מספקים בדק-בית היכן עלולות להיות השלכות רחבות (כמו הטיה, א-שוויון). שימוש במסגרת בניתות מאפשר מבט מובנה יותר, דבר נחוץ בדיון מורכב רב-צדדי זהה.

נספח: מקורות ומתודולוגיה

רשימת מקורות עיקריים

1. ריהא קלי, "86% מהסטודנטים כבר משתמשים ב-AI בלימודיהם – סקר 2024" (Campus Technology, אוג' 2024) – מקור לנטוינו שימוש גלובליים.
2. Tyton Partners, Inside Higher Ed, "65% of students use AI in their studies – survey finds" (יוני 2025) – סיקום דוח Tyton Partners, נתוני שימוש בארה"ב, עדות סגל וסטודנטים.
3. HEPI (בריטניה) Policy Note 61 – "AI in Higher Education – A Survey of Students and Staff" – נתוני קפיצה מה-53% ל-88% משתמשים, סיבות (חיסכון זמן, 51%, שיפור איכות %50).
4. מחקר DIT ISR (קווץ ואמלג, 2023) – סקר ~700 סטודנטים: 70% משתמשים; שימושים מוביילים: חיפוש/הסבר 80%, תרגילים 70%, סיקום 60%; חששות: טעויות 75%, פרטיות %.55.
5. כתבת NEXTER (מאקו, יוני 2023) – תיאורי מקרה בישראל, סטודנט MBA שימוש ב-ChatGPT לעבודות וקיבול ציונים גבוהים. מביאה ציטוטים של הסטודנטים וניתוח חוקרות HIT.
6. כתבת מדור ראשון (דצמ' 2025, תרגום מנוי יירק מגזין) – "AI על האקדמיה", מציגה סיפור סטודנט קולומביאני, 80% חיבורם ביוי AI, מדיניות קולומביא (איסור אלא בהתר) אך שימוש בפועל כלוני.
7. מסמכי מדיניות:
8. הרווארד (aiProvost email, يول' 2023) – "התנשות אחראית, הגנה על פרטיות, בחינת דיווק" .²
9. סטנפורד (הנחיות כבוד, פבר' 2023) – שימוש = עזרה חיצונית, אסור ללא היתר; חובה גילוי אם השתמשת.
10. אוקספורד (הנחיות סטודנטים, ינואר 2024) – מותר לשימוש בלמידה, אסור בהגשה ללא אישור; AI לא תחליף חשיבה; חובה הצהרה בעבודה .³

- .11. בן-גוריון (קיים מנהים, ספט' 2023) – מרצה יקבע בסילבוס; שימוש לא לפי הנחיה = עבירות משמעת (העתקה/גניבת).
- .12. תל אביב (מדיניות 2023, AI) – מעודד שימוש אחראי; שלוש אפשרויות למרצה (להתר חופשי/בהגבלת/לאסור).
- .13. הتبטאות גופים מקצועים:
- .14. (ABA Formal Opinion 512 (2023) – עורך דין חביבם להבין, לוודא ולשמור סודות בשימוש AI.
- .15. – לעוזר AI Literacy (UK) Practice Note (2023) – לוודא שקיות ולשמר על יושרה (עקרונות 5- הרاسل).
- .16. AI Futures (בלוג, אוג' 2025) – מבקר ש-SRA טרם נתן הדרכה, ומדובר חשוב כשירות וספריזן חלה גם על AI (עו"ד אחראי לפפקח על AI).
- .17. Framework 4Ds – פוסט לינקדאין (Anthropic, 2023) המגדיר: Delegation (להחיליט מה לעשות עם AI ומה בלבד), Description (لتקשר בבחירה עם המוכחת), Discernment (להעיר ביקורתית את הפלט), Diligence (אחריות שימוש אחראי). יושם בניתוח טבלה 5.1 לעיל.

מתודולוגיה: המחקר נערכ כסקירה משלובת של מקורות ראשוניים (מסמכים מדיניים, דוחות סקר) ומשניים (כתבות, פוסטים מקצועים). עקב עדכניות הנושא, נסマー רבתות על דוחות 2023–2025. נעשה ניסיון לאסף נתונים כמותיים מمدגמים מייצגים כשבמקרה, ולהשלים בעדויות איקוניות מאמריקה, בריטניה וישראל. בהקשר הישראלי, בשל מעוות פרסומים רשמיים, נסמכנו על דיווחי תקשורת וסקר בודד (HIT) – המהווים מגבלה שכן יתכן ואינם מקיפים את כלל המוסדות.

מגבליות המחקר

- **הтиיה למקורות זמינים באנגליה:** רוב הנתונים הקיימים הגיעו מסקרים בעולם דובר אנגלית. יתכן שהמצב שונה תרבותית במקומות אחרים. ניסינו ליזג את ישראל בנפרד אך הנתונים מוגבלים.
- **חדשנות הנושא:** בגלל שהתחום בתנועה מהירה, יתכן שהליך מהמידע יתישן במהירות (מדיניות מוסד, אחוזי שימוש). מה שהיא נכון באמצע 2025 עשוי לשנתנו עד 2026.
- **הטיית דיווח עצמי:** נתונים שימוש מובוסים על סקרים בהם יתכן ויש הטיה (סטודנטים אולי לא מודים לגמרי בשימוש או מגזינים בו). גם מצד מרצים – דיווחים בעיתונות עשויים להיות אנקדוטיים.
- **מיקוד משפטי:** מעט מקורות עוסקים ספציפית בסטודנטים למשפטים, ולכן חלק מהניתוח (1.4) נסマー על הסקה והשווהה עקיפה. נדרש מחקר אמפירי מוקדק במשפטנים צעירים לאיומות ההבחנות.
- **היעדר נתונים איקונתיים מפי סטודנטים ישראלים:** קול הסטודנט הישראלי בעיקר נשמע דרך סקר כמותי ודיווח עיתון. עומק העמדות מצרי אולי ראיונות או קבוצות מיקוד – שלא בוצעו כאן.
- **טכנולוגיות חדשות שלא נדונו:** החמץנו בכלים טקסט (GPT ודומה). לא נגענו כמעט ב-AI עברו וידאו, קוד וכו' שעולולים גם הם להיכנס ללמידה (למשל סטודנט קולנוע עם AI ליצירת וידאו). זה מוחץ לטווה אבל שווהזכור כהמשך.
- **פוקוס על אתגרים:** מטבח הדברים דיברנו ורבות על "רמאות" וחישש. יתכן שלא הודגש די הרובוט החיוויי – סטודנטים שמשתמשים כדי למדוד טוב יותר (למשל מי שLEARNT שפה חדשה עם AI). המחקר כאן שירת את שאלת השימוש, אך פחות את שאלת **הSHIPOR הפדגוגי**.

למרות המגבליות, תמונה המצב והtopics הוציאו כמיibe יכולת יכולתנו בהסתמך על המידע הגלי עד דצמ' 2025. המגמות ברורות למדי, גם אם אחוז זה או שם עשוי לשני לשנתנו עם הזמן.

Oxford releases new guidance on AI use for students - Cherwell 7 5 4 3 1
[/https://cherwell.org/2024/01/16/oxford-releases-new-guidance-on-ai-use-for-students](https://cherwell.org/2024/01/16/oxford-releases-new-guidance-on-ai-use-for-students)

| 'Harvard Releases First Guidelines for 'Responsible Experimentation with Generative AI Tools 6 2
 News | The Harvard Crimson
[/https://www.thecrimson.com/article/2023/7/14/harvard-ai-guidelines](https://www.thecrimson.com/article/2023/7/14/harvard-ai-guidelines)

"הגשו 3 עבודות-Sh-T-GPT כתוב - וקיבלו 90 פלוס" 8
<https://www.mako.co.il/nexter-news/Article-218514d75420981027.htm>